Zaans Museum
Zaanse Schans

2017 JAARVERSLAG

Zaans Museum
Zaanse Schans

Jaarverslag 2017

INHOUD

Governance 9

Presentatie & Educatie 13

Collectie 27

Marketing & Sales 41

Publieksactiviteiten 73

Personeel & Organisatie 81

Bedrijfsvoering & Financiën 91

Colofon 100

FAMILIE
VAN GELDER
FAMILY
VAN GELDER

Zaaien en oogsten

In de Schatkamer van de Verkade Experience presenteren we ieder jaar een drietal tentoonstellingen van originele aquarellen die gemaakt werden voor de roemruchte Verkade-albums. Deze kunstwerkjes zijn stuk voor stuk een lust voor het oog. Het is fascinerend te zien hoe gerenommeerde kunstenaars als Jan Voerman jr., Willem Wenckebach en Jan van Oort erin geslaagd zijn minutieuze werkjes te vervaardigen waarin je je helemaal kunt verliezen. Deze aquarellen hebben in de meeste gevallen de natuur als thema; je ziet de seizoenen voorbij trekken en ook het zaaien en oogsten op het boerenbedrijf is een terugkerend ritueel.

Deze termen, zaaien en oogsten, zijn uitermate geschikt om de fase waarin het Zaans Museum zich nu bevindt te beschrijven. De jaren 2015 en 2016 waarin nieuw beleid werd uitgestippeld, kun je als zaai-jaren kenmerken. 2017 laat zich het beste omschrijven als een rijk oogstjaar. In 2015 zetten we een nieuwe strategische koers in door ‘Holland’ – het belangrijkste toeristische bezoekmotief aan de Zaanse Schans – als uitgangspunt te nemen voor de positionering van het Zaans Museum. In 2016 brachten we het museum letterlijk van binnen naar buiten door drie museumlocaties op de Zaanse Schans te openen. Ook werd de Zaanse Schans Card, de *all-inclusive* toegangskaart voor alle publieksonderdelen van de Zaanse Schans, geprofessionaliseerd. De oogst mocht er vervolgens zijn. In twee jaar tijd verdubbelde het aantal bezoekers van het Zaans Museum: van 70.268 in 2015 tot 142.698 in 2017. Hoewel het niet bepaald Zaans is om jezelf op de borst te slaan, zijn we daar toch best *groos* op.

Dat we 2017 bestempelen als oogstjaar wil echter niet zeggen dat we achterover geleund hebben. Dit jaarverslag biedt een rijk geïllustreerd overzicht van de vele bijzondere gebeurtenissen en hoogtepunten. Een van de wapenfeiten is de realisatie van de geheel nieuwe website die in juni gepresenteerd werd. Eigentijds, overzichtelijk, internationaal – met als belangrijkste toevoeging de online collectiedatabase waardoor onze collectie volledig doorzoekbaar is geworden.

Een ander hoogtepunt was het bezoek van de 101-jarige mevrouw Corrie Otto-Muis aan ons museum. Als jong Verkademeisje werkte zij van 1930 tot haar huwelijk in 1938 in de koekjesfabriek. We namen een uitgebreid video-interview met haar op dat een schat aan nieuwe informatie opleverde. In juni kwam ze deze film samen met haar kinderen en kleinkinderen nog bekijken, een bezoek waar ze volop van genoot. Helaas overleed zij in oktober, kort na haar 102e verjaardag.

Het interview met mevrouw Muis past binnen een belangrijk verzamelkader van het Zaans Museum.

Hoewel persoonlijke getuigenissen misschien niet altijd even betrouwbaar zijn als feitelijke historische bron, bieden ze wél een accuraat beeld hoe men gebeurtenissen, van alledaags tot meeslepend, beleefd heeft. Door verhalen van inwoners te koppelen aan materiële objecten kan ons museum een beter beeld schetsen van de cultuur en identiteit van de regio. In die geest ging in november een belangrijk nieuw project van start: de Zaanse Verhalenbank. Daarbij tekenen verhalenverzamelaars (die als vrijwilliger aan het project verbonden zijn) zowel eigen herinneringen op als verhalen van familie en vrienden. In de eerste plaats draait het daarbij om de ontmoetingen tussen Zaankanters onderling. Daarnaast krijgen de verhalen een plek op de online Zaanse Verhalenbank (onderdeel van de website van het Zaans Museum), waardoor ze met het publiek gedeeld kunnen worden. De aftrap voor de Zaanse Verhalenbank werd gegeven door Freek de Jonge. In de rol van allereerste ‘verhalenhaler’ ging hij in het Zaans Museum in gesprek met een gevarieerde groep Zaankanters.

In dit jaaroverzicht is vanzelfsprekend ook uitgebreid aandacht voor het Czaar Peterhuisje, onze parel in de binnenstad van Zaandam. Van de vele activiteiten die daar in 2017 plaatsvonden licht ik graag het bezoek uit van de directie van het fameuze Kolomenskoje Museum in Moskou, dat over een levensgrote replica van ons huisje beschikt. Dit bezoek bleek een uitwisseling op cultureel-historisch gebied die voor beide partijen veel nieuwe inzichten opleverde. Bijzonder is dat we als dank een afgietsel van de hand van Peter de Grote ontvingen. Deze is sindsdien in het huisje te bewonderen.

Zoals de seizoenen elkaar blijven opvolgen en het ritme van zaaien en oogsten altijd doorgaat, staat ook het museum nooit stil – het is immers nooit ‘af’. Op het moment van schrijven zijn alle medewerkers hard aan het werk om nieuwe avonturen en dromen te verwezenlijken om het Zaans Museum nog meer op de kaart te zetten. Daarbij is ons doel om de identiteit van deze bijzondere regio te duiden en de historie door te geven aan volgende generaties. Dat doen wij door telkens de bijzondere verhalen, achtergronden en unieke objecten op nieuwe wijze met nog meer geïnteresseerden te delen.

Nu rest mij slechts alle medewerkers, vrijwilligers, ons bestuur en onze vrienden te bedanken voor hun enorme inzet; deze heeft geleid tot dit fantastische resultaat. Dat geldt evenzeer voor de fondsen, sponsoren, schenkers en *last but not least* de gemeente Zaanstad. Dank jullie allemaal voor dit fantastische jaar!

Jan Hovers
directeur

GOVERNANCE

Missie

Het Zaans Museum is een cultuurhistorisch museum, dat zich profileert als educatieve en attractieve instelling voor een zo breed mogelijk publiek. Het museum is zowel fysiek als inhoudelijk verbonden met de Zaanse Schans en stelt zich ten doel verdieping te bieden aan een (toeristisch) bezoek aan de Zaanse Schans.

Het Zaans Museum vervult zijn missie door:

— het beheren, behouden en uitbreiden van de cultuurhistorische, streekgebonden collecties van de 17e eeuw tot heden die aansluiten bij de Zaanse leef-, woon- en bedrijfscultuur waarin de mensen centraal staan;

— een actief onderzoeks- en publicatieprogramma, gebaseerd op de collectie en de verhalen die ermee samenhangen;

— een programma van tentoonstellingen, activiteiten en evenementen dat de reikwijdte en aantrekkingskracht van de vaste presentaties vergroot en versterkt;

— het ten dienste stellen van de vaste tentoonstelling van het museum aan het pregnante bezoekmotief van toeristen aan de Zaanse Schans – beleving van het authentieke Holland – door de relatie te tonen met de historie en identiteit van de Zaanstreek en diens bewoners door de eeuwen heen;

— een buitenmuseum op verschillende locaties op de Zaanse Schans waarmee aan de hand van levende geschiedenis een historisch verantwoord beeld wordt geschetst van leven en (ambachtelijk) werken van Zaankanters in de 19e en vroege 20e eeuw.

STICHTING ZAANS MUSEUM
Schansend 7
1509 AW ZAANDAM

Fiscaal nummer
804340080B01

ANBI
Het Zaans Museum is erkend als Culturele & Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) en daarom volledig vrijgesteld van schenk- en erfbelasting.

Bestuur

Mr. Piet Middelhoven (voorzitter)
Projectontwikkelaar

Ir. Roel Woudt (penningmeester)
Voormalig directeur/eigenaar
Mercurius Groep Wormerveer

Mr. Hans Pielkenrood (bestuurslid)
Senior legal counsel ABN AMRO Bank

Ir. Gerrit Teders (bestuurslid)
Voormalig sectorhoofd stadsontwikkeling en openbare werken gemeente Zaanstad

Het Zaans Museum, het Czaar Peterhuisje, het Wevershuis, Kuiperij Tiemstra, het Jisperhuisje en het Hembrug Museum vallen onder verantwoordelijkheid van de Stichting Zaans Museum. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleid en de bedrijfsvoering en houdt derhalve toezicht op de uitvoering van het goedgekeurde beleid, de kwaliteit van de bedrijfsvoering, de organisatie en het management. De beleidsontwikkeling en de aansturing van de museumorganisatie heeft het bestuur gedelegeerd aan de directie van het Zaans Museum. De directeur voert tweewekelijkse voortgangsgesprekken met de afzonderlijke leden van het managementteam. Het managementteam als geheel vergadert eveneens tweewekelijks.

Het bestuur van Stichting Zaans Museum krijgt geen vergoeding voor haar werkzaamheden. Het bestuur heeft in het verslagjaar vier maal vergaderd. De jaarrekening 2017 en de begroting 2018 zijn vastgesteld, ook zijn het jaarplan en de kwartaalrapportages van de directie besproken. In de vergaderingen met de directie werden ambities en strategie van het museum besproken, alsmede de ontwikkeling van de organisatie. Daarnaast is de jaarrekening door de penningmeester van het bestuur, de directeur en het hoofd Financiën besproken met de accountant.

Het jaarverslag is bestuurlijk goedgekeurd (15 juli 2018).

PRESENTATIE & EDUCATIE

Presentatie & Educatie

Het Zaans Museum is verantwoordelijk voor beheer, behoud en ontsluiting van het Zaans erfgoed voor een breed publiek. Het beleid richt zich enerzijds op het verdiepen en verrijken van de voornamelijk toeristische ervaring op de Schans. Anderzijds heeft het als doel om de presentatie in het museum wat inhoud betreft beter aan te laten sluiten op het verhaal van de Zaanse Schans. In 2017 werd dit beleid ook binnen de afdeling Presentatie & Educatie verder uitgerold.

Het typische beeld van Holland met molens en uitgestrekt laagland is voor veel bezoekers dé reden om een bezoek aan de Zaanse Schans te brengen. Dit bezoekmotief wordt al decennia lang gevoed door de toeristenindustrie, gespeend van nuance. Wie naar Limburg of Drenthe afreist ziet uiteraard dat Holland veel gevarieerder is. Maar het clichébeeld van de Hollandse ansichtkaart bestaat óók en wel in de Zaanstreek. Hier kun je het 17e-eeuws oneindig laagland vol molens en fabrieken onder fameuze Hollandse luchten ervaren. Holland, het land gewonnen uit water, waar de noeste arbeid, innovatie, koopmansgeest en recht voor z'n raap mentaliteit door de polder waait. Dát Holland ligt aan de Zaan.

Het Zaans Museum kiest ervoor om samen met de gemeente Zaanstad aan te sluiten bij de verwachting van de bezoekers en het iconische beeld van Holland als overkoepelend thema te omarmen. Zowel op de Zaanse Schans als in het centrum van Zaandam spant het Zaans Museum zich in om de 'Holland-beleving' niet op een toeristische maar op een cultureel-historische wijze te duiden.

Zaans Museum

Dankzij de nieuwe koers van het Zaans Museum is het bezoekersaantal in de periode 2015-2017 verdubbeld. Dit sterkt het museum in zijn doelstellingen, maar het dwingt ook tot aanpassingen van de huidige presentatie en tot investeringen om te kunnen voldoen aan de kwalitatieve en kwantitatieve verwachtingen van een brede doelgroep. Zo hebben bezoekers van het museum meer behoefte aan een expliciete toelichting over de geschiedenis van terrein en panden van de Zaanse Schans. Regionale en nationale bezoekers verwachten dat het aanbod regelmatig verandert en vernieuwt. Groepen in georganiseerd verband zijn gebaat bij een inhoudelijke route door het museum maar binnen een kort(er) tijdsbestek.

In 2017 zijn de contouren uitgewerkt voor een wijziging van de permanente opstelling van het Zaans Museum. Na een bezoek aan de aangepaste presentatie zal het de bezoeker duidelijk worden dat het clichébeeld van Holland in grote mate is verweven met de Zaanse geschiedenis, cultuur en identiteit. Bezoekers verwachten Holland maar ontdekken de rijkdom van de Zaanstreek. In 2018 zullen deze plannen worden doorontwikkeld, gekoppeld aan een fondsen- en sponsorwervingstraject.

Daarnaast wordt rekening gehouden met een toekomstige Monet-tentoonstelling van formaat, waarbij de bezoeker door de ogen van Monet kan kijken en net zo betoverd zal raken door de Zaanstreek als Monet in 1871. In 2018 zal de gemeente Zaanstad beslissen of er middelen worden vrijgemaakt om deze tentoonstelling daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Schatkamer van Verkade

'Echt héél bijzonder, veel herkenning!'
– Loeke

De Schatkamer van Verkade in de Verkade Experience biedt plaats aan tijdelijke presentaties waarin de artistieke, esthetische en (natuur)educatieve waarde van de vermaarde Verkade-albums centraal staat. In 2017 waren drie exposities te bewonderen.

KUNSTENAARS VAN DE VERKADE-ALBUMS
15 december 2016 t/m 16 april 2017
Tussen 1906 en 1940, de hoogtijdagen van de albumproductie, waren acht kunstenaars verantwoordelijk voor de aquarellen en pentekeningen voor de Verkade-albums. Zij kwamen bijna allemaal aan deze opdracht door hun verwantschap of vriendschap met de familie Verkade. De een was een neef, de ander gaf les aan de kinderen van Verkade of was bevriend met een schilder die ook meewerkte aan de albums. Bezoekers kregen een beeld van het talent van deze kunstenaars, die zeer bedreven waren in het weergeven van de Nederlandse flora en fauna in aquarel en pentekening. Daarnaast was een kleine greep uit de albums te zien, waarvan originele aquarellen bewaard zijn gebleven.

ONZE GROOTE RIVIEREN
18 april t/m 20 augustus 2017
Het Verkade-album *Onze groote rivieren* verscheen in november 1937. Het werd geschreven door Jac. P. Thijsse en gaat over de Rijn, Maas, Waal, Lek, Schelde en IJssel, de bruggen en stuwen, de schepen op het water en de dorpjes en grote steden langs de oevers. Het album speelt in op de sterke nationalistische gevoelens in die tijd. Door de slechte economische omstandigheden bestond de drang om de eigen Nederlandse cultuur te beschermen. 'Neem dit album mee op uw zwerftochten door het land ter vermeerdering van uw welbehagen en uw vaderlandsliefde', zo introduceert Thijsse het album.

De 26 aquarellen voor de grote kleurenplaten, pentekeningen en landkaarten zijn gemaakt door Jan Voerman jr., Cornelis en Henricus Rol en Dingeman Korf. De verkoop van het album viel met ruim 104.000 exemplaren tegen. Verkade realiseerde zich dat het succes van de albums voor een groot deel werd bepaald door kleine plaatjes. Het verzamelen, ruilen en inplakken van de kleurenplaatjes was en bleef de grote attractie. Navolgende albums waren weer karakteristieke plaatjesverzamelalbums.

Henricus Rol, 1936
Bandillustratie van 'Onze groote rivieren', ca. 1938
Henricus Rol, 'Dordrecht', ca. 1938

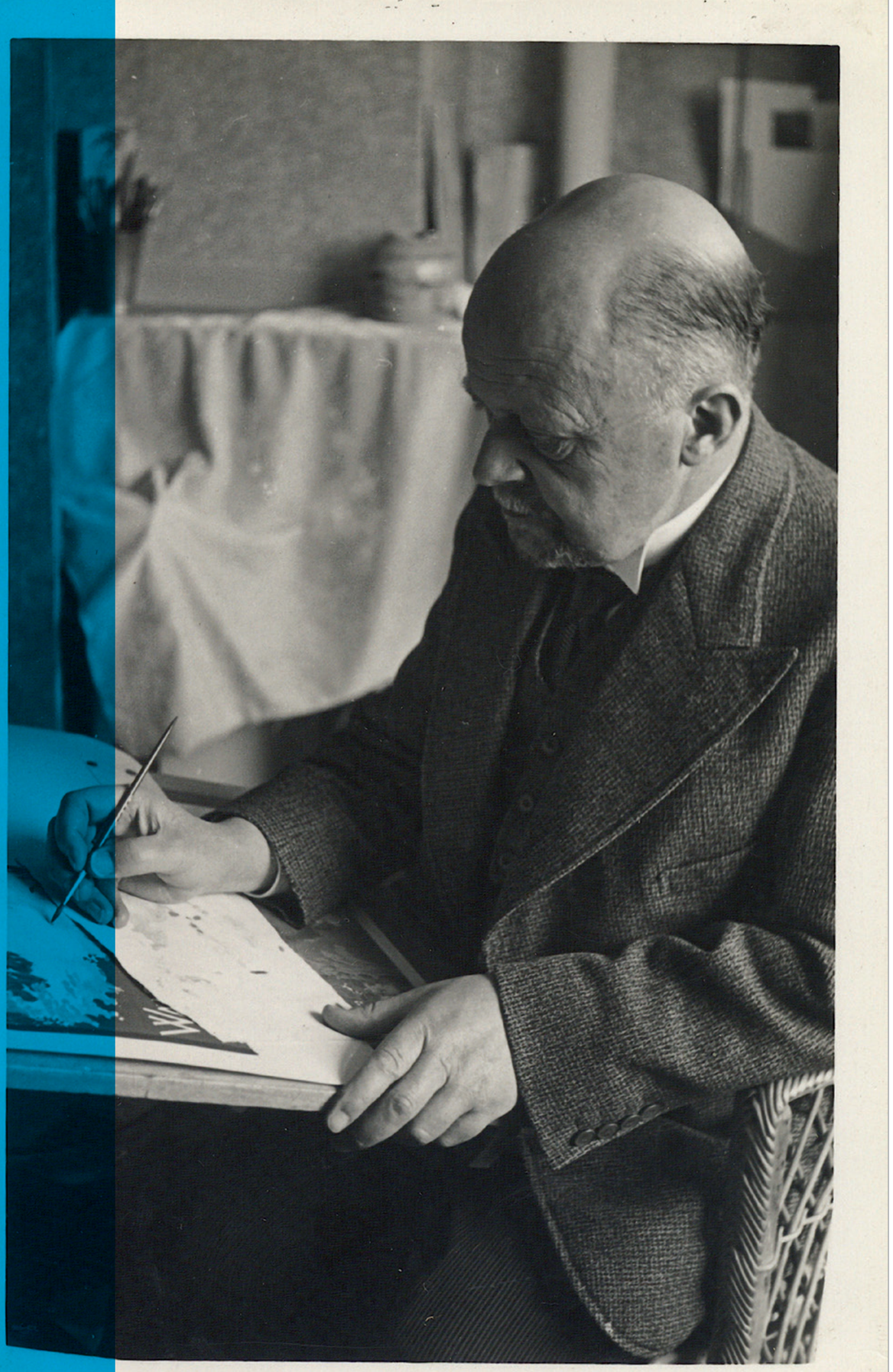

EIK EN BEUK

22 augustus 2017 t/m 7 januari 2018

De tekst voor het album *Eik en Beuk* schreef Jac. P. Thijsse al in 1932. Het zou zijn twintigste album worden. Een aantal bijbehorende plaatjes was reeds geschilderd door de bekende Verkade-kunstenaars Jan Voerman jr., Cornelis en Henricus Rol. Verkade besloot echter eerst het album *Hans de Torenkraai* uit te geven, dat door kinderboekenauteur H.E. Kuylman was geschreven. Enkele plaatjes die voor *Eik en Beuk* waren geschilderd, werden in dat album gebruikt.

Ter gelegenheid van de vijftigste sterfdag van Thijsse in 1995 werd het album *Eik en Beuk* alsnog uitgegeven. Het manuscript werd aangepast aan de nieuwe spelling en de plaatjes werden meegedrukt. Ze konden niet zoals voorheen apart worden verzameld. Kunstenares Annie Meussen (1949) uit Herpen werd gevraagd de ontbrekende afbeeldingen te verzorgen. Zij plukte takken met bladeren van de beuk en de eik met bijbehorende gallen en schilderde ze minutieus na in haar atelier. Haar prachtige platen werden in combinatie met de aquarellen uit 1932 getoond.

VOGELZANG

In de vitrine bij het album *Eik en Beuk* werden vijftien aquarellen van Jan Voerman jr. van vogels getoond. De aquarellen zijn nooit gebruikt voor een album. Vermoedelijk zijn ze gemaakt voor het album *Vogelzang*, waarvan de tekst al in 1938 door Thijsse was geschreven. Het album werd pas in 1965 uitgegeven ter gelegenheid van zijn honderdste geboortedag. Men dacht waarschijnlijk geen aquarellen voorhanden te hebben en besloot foto's te gebruiken. Het Zaans Museum toonde ze alsnog.

'Een geweldig museum. Mooi dat ons erfgoed hier levend blijft!'
– Diny, Lisse

Museumlocaties Zaanse Schans

In 2016 (her)opende het Zaans Museum drie museumlocaties op de Zaanse Schans: het Wevershuis, de Kuiperij en het Jisperhuisje. Op deze locaties brengen vrijwilligers in traditionele streekdracht aan de hand van objecten en demonstraties de geschiedenis tot leven. Het Zaans Museum benadert de authenticiteit van de locaties op de Schans zo zorgvuldig mogelijk volgens historische bronnen. In 2017 is affichering aangebracht op de museumlocaties, gebaseerd op onderzoek naar typografie uit de jaren 1850 door grafisch ontwerper Berry Slok. Ook bij de reconstructie van de historische kleding worden zo min mogelijk concessies gedaan. Kostenbesparende of praktische aanpassingen aan de kleding worden altijd gedaan in overleg met onze zeer gewaardeerde vrijwilliger Inge Bosman, specialist in Zaanse streekdracht.

Demonstraties van Zaanse ambachten bieden onze bezoekers een prachtige authentieke ervaring. Onze wevers praten al werkend van achter het weefgetouw met de veelal internationale bezoekers. De kuipers demonstreren het kuipen met duigen in hun handen. Het Zaans Museum heeft de ambitie om zowel deze demonstraties als het onderzoek naar Zaanse ambachten de komende jaren naar een nog hoger niveau te tillen. Kennis, kunde en overdracht van dit immaterieel erfgoed is van grote betekenis voor de geschiedenis en identiteit van de Zaanstreek. Onze aandacht gaat bijvoorbeeld uit naar de reconstructie van het zeildoek uit Krommenie en Assendelft dat wereldberoemd werd vanwege de uitzonderlijke kwaliteit. Van dit ambacht is geen schriftelijke overlevering. De kunst van het zeildoekweven werd van generatie op generatie mondeling doorgegeven. Voor een hedendaagse reconstructie is gedegen onderzoek nodig.

‹ Cornelis Rol, 1936

‘Het opzetten van de schering duurt wel vier dagen. Als je een draadje te veel of te weinig telt, kun je weer van voren af aan beginnen.’

– vrijwilliger Zaans Museum

Het museum heeft op het gebied van weven bijzonder veel ondersteuning gekregen van vrijwilliger Han Schmitt. Hij heeft met zijn technische kennis en kunde de ploeg wevers gemotiveerd en getraind in het weven. Daarnaast zorgt hij voor praktische aanpassingen aan de weefgetouwen en wisselt hij kennis uit met collega-instelling de Bataviawerf. Op zijn initiatief is eind 2017 een verlaagde bak in de vloer van het Wevershuis gerealiseerd, zodat de pedalen van het grootste weefgetouw weer op oorspronkelijke wijze gebruikt kunnen worden. Dankzij deze aanpassingen kunnen onze wevers nu steviger zeildoek produceren en daarmee het authentieke zeildoek beter benaderen. Onze wevers staan te popelen om een eerste zeilboot van zeil te kunnen voorzien.

Wortelen in de Zaanstreek

Om de betekenis van de Zaanse cultuur te kunnen onderzoeken en duiden, is verbinding met de regionale bevolking essentieel. Het zijn immers de gewoonten, herinneringen, reflecties en verhalen van de Zaankanters waardoor deze cultuur wordt gevormd. Het Zaans Museum streeft ernaar dat de streekbewoners zich welkom voelen, zichzelf herkennen, actief bijdragen aan het verzamelen van objecten, het vertellen van verhalen en het overdragen van gewoonten, ambachten en tradities. In 2017 zijn twee projecten gestart die bijdragen aan deze doelstellingen: de Zaanse Verhalenbank en de ontwikkeling van een vernieuwd Hembrug Museum.

ZAANSE VERHALENBANK

Om bewoners uit de regio actief te betrekken bij het vastleggen van hun eigen geschiedenis heeft het Zaans Museum in 2016 onderzoek gedaan naar de theorie en praktijk van participatieprojecten in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. Tevens is er uitgebreid informatie ingewonnen bij de oprichters van een succesvol Amsterdams participatieproject: het Geheugen van Oost.

In 2017 heeft het Zaans Museum (freelance) projectleider Joy Rikkers aangesteld om de Zaanse Verhalenbank[1] gestalte te geven: een platform waarbij Zaankanters met elkaar in gesprek gaan, verhalen ophalen en vastleggen. Vervolgens is de site www.zaanseverhalenbank.nl gerealiseerd en een redactie van verhalenhalers samengesteld, met Ursulien van Berge-Bakkum, Giovanni Masetti, Ton Olsthoorn en Klaas Staal. Verhalenhalers zijn Zaankanters die verhalen optekenen van andere Zaankanters. De site werd in november feestelijk gelanceerd met als speciale gastheer Freek de Jonge, die als eerste ‘verhalenhaler’ verhalen ophaalde uit het publiek. Na deze lancering is een redactie samengesteld van vrijwillige verhalenhalers, die actief op pad zijn gegaan. Het project zal de komende jaren verder worden ontwikkeld.

[1] De Zaanse Verhalenbank is voortgekomen uit twee initiatieven waarbij het vastleggen, overdragen en genieten van de rijke geschiedenis van de Zaankanters centraal staan. Voor Festival Industrie Cultuur 2015 ontwikkelde beeldend kunstenaar Ellen Holleman de Zaanse Verhalenbank. Een belangrijk onderdeel van dit project was een dekschuit met hierop een bank, tevens kunstwerk, die langs verschillende locaties in de Zaanstreek voer. Bezoekers werden uitgenodigd plaats te nemen op de bank, verhalen te delen en anderen aan te moedigen ook hun verhaal te delen. De verhalen van de Zaanse Verhalenbank, vastgelegd tijdens Festival Industrie Cultuur, zijn opgenomen in de collectie van het Zaans Museum.

Freek de Jonge temidden van vrijwilligers van het Zaans Museum

HEMBRUG MUSEUM
Een bijzondere plek waar Zaankanters actief betrokken zijn bij het vastleggen van hun eigen geschiedenis is het Hembrugterrein. Meer dan honderd jaar was op dit terrein de munitie- en wapenfabriek ‘Hembrug’ gevestigd, een van de grootste werkgevers van de Zaanstreek. Oud-medewerker Peter de Vries redde na sluiting van Eurometaal (het laatste bedrijf dat hier wapens fabriceerde) waardevolle objecten en archivalia. Samen met andere oud-medewerkers hield hij met rondleidingen en tentoonstellingen de geschiedenis op het terrein levend in het Hembrug Museum. In 2016 is het Hembrug Museum opgegaan in het Zaans Museum. Het Hembrug Museum, de gemeente Zaanstad, het Rijksvastgoedbedrijf en het Zaans Museum kwamen overeen dat het vernieuwde Hembrug Museum gehuisvest zou worden in twee voormalige transformatorhuisjes op het Hembrugterrein.

Het Zaans Museum trok Martha Bakker van tentoonstellingsbureau Duinzand en Taco de Bie van vormgevingsbureau Platvorm aan om het museale concept voor het nieuwe Hembrug Museum te ontwikkelen. Zij kregen de opdracht om beide transformatorhuisjes om te toveren tot een spannende onbemande museumlocatie. Bakker en De Bie doopten hun concept *Het Geheim van Holland,* een verwijzing naar het feit dat het terrein jarenlang een hermetisch gesloten complex was. Aan de hand van objecten, verhalen en audio maken bezoekers kennis met de rijke historie van het terrein en ontdekken zij wat lange tijd verborgen was – van de hechte gemeenschap van personeelsleden tot een blik in de fabriekshallen. Het historisch onderzoek van stagiaire

Daphne Stechweij vormde het inhoudelijke fundament voor dit concept.
Tijdens de ontwikkeling en uitvoering van de presentatie liepen de werkzaamheden van het Rijksvastgoedbedrijf helaas vertraging op. De opening van het vernieuwde museum werd daardoor uitgesteld tot 2018.

Museum Holland

HOLLAND VERWACHTEN, NEDERLAND ONTDEKKEN
De gemeente Zaanstad en het Zaans Museum hebben gezamenlijk de mogelijkheden verkend tot stichting van een nieuw museum in Zaandam onder de werktitel Museum Holland. Het Zaans Museum is in 2017 gestart met het opstellen van (de outline voor) het museaal concept. Dit concept komt in eerste instantie tegemoet aan het bezoekmotief van internationale toeristen die het ‘authentieke Holland’ willen proeven.
Museum Holland wil Nederland verbeelden aan de hand van schilderijen, foto’s en objecten uit de rijke Collectie Nederland. Toeristen worden getrakteerd op Hollandse luchten, vlakke landschappen en romantische winter-taferelen. Dit zal tevens een grote groep nationale bezoekers bekoren voor wie nostalgie een belangrijk bezoekmotief is. Maar: zoals het Zaans Museum haar bezoekers context en duiding wil bieden bij hun bezoek aan de Zaanse Schans, gaat ook Museum Holland een stap verder. Naast herkenning en verwondering wordt het ‘typische beeld’ van Nederland op de snijtafel gelegd. Museum Holland gaat op zoek naar de waarden die schuilgaan achter de vaak clichématige verbeelding van Nederland. Wat kunnen we opmaken uit deze beelden over Nederland en de Nederlanders?

Voor dit initiatief is onder meer advies ingewonnen bij directies van diverse Amsterdamse musea, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de gemeente Amsterdam en de Museumvereniging. Deze verkenning heeft inmiddels geleid tot de conclusie dat een kunst-museum in het centrum van Zaandam, rondom het thema Holland, de potentie heeft om:
— het begrip Holland als visitekaartje uit te dragen naar (internationale) bezoekers;
— een inhoudelijke en verbindende bijdrage te leveren aan het debat over de Nederlandse identiteit;
— de kwaliteit van het kunst- en cultuurklimaat van Zaandam te verhogen;
— het nationaal en internationaal toeristisch potentieel in Zaandam te vergroten;
— de verblijfsduur van toeristen in Zaandam te verlengen;
— toeristen in de Zaanstreek beter te spreiden;
— toeristen binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA) gelijkmatig te spreiden;
— de collectiemobiliteit binnen Nederlandse musea een impuls te geven;

In 2018 wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd door de gemeente Zaanstad en het Zaans Museum.

Educatie

DOELSTELLINGEN EN WAARDERING

Onze onderwijsprogramma's zijn erop gericht jonge Zaankanters te verbinden met 'hun' geschiedenis en cultuur. De programma's gaan uit van de belevingswereld van kinderen en jongeren, ze sluiten aan bij de kerndoelen van het onderwijs en stimuleren de ontwikkeling van 21e-eeuwse vaardigheden.
Al onze programma's zijn interactief van karakter. Voor kinderen uit het primair en voortgezet onderwijs streeft het Zaans Museum ernaar dat zij:
— zich openstellen voor ontmoetingen met het 'onbekende';
— nieuwe, betekenisvolle ervaringen opdoen;
— basiskennis opdoen over de geschiedenis en cultuur van de Zaanstreek;
— de opgedane ervaringen en kennis betrekken op hun eigen leven;
— plezier beleven aan het museumbezoek.
De leerlingen worden tijdens het museumbezoek begeleid door vrijwillige museumdocenten met veel ervaring in het educatieve veld. Mede dankzij hun inzet worden de schoolprogramma's hoog gewaardeerd met een 8,5 gemiddeld op een schaal van 10.

CULTUURMENU ZAANSTREEK

Het grootste deel van de educatieve programma's van het Zaans Museum wordt geboekt via het Cultuurmenu Zaanstreek. Dit is een samenwerkingsproject van het Zaans primair onderwijs en verschillende aanbieders van activiteiten op het gebied van erfgoed, kunst en media; de coördinatie ligt bij FluXus, centrum voor de kunsten Zaanstad. Onze medewerker educatie heeft zitting in de Erfgoedcommissie. Deze beoordeelt of nieuwe programma's gericht op erfgoededucatie in het Cultuurmenu worden opgenomen en bewaakt de kwaliteit van de programma's die al onderdeel zijn van het menu.

Onderwijsprogramma's

In 2017 werden de onderstaande programma's aangeboden. Alle schoolprogramma's hebben onlangs een 'opfrisbeurt' gehad, drie ervan zijn in 2017 herzien.

NIJVERE NEELTJE - GROEP 1 & 2

Nijvere Neeltje is een kennismaking met het Zaans Museum voor de allerkleinsten. Wat gebeurt er allemaal in een museum en welke spullen worden er bewaard? Spelenderwijs gaan de kleuters op ontdekkingstocht door het museum en maken ze kennis met voorwerpen en verhalen van vroeger.

TYPISCH ZAANS - GROEP 3 & 4

In het educatieve programma *Typisch Zaans* maken leerlingen kennis met Zaanse objecten en verhalen (materieel en immaterieel erfgoed uit de Zaanstreek). Aan de hand van zes doe-opdrachten, die de leerlingen in groepjes uitvoeren, komen herkenbare thema's als wonen, kleding, school en spelen aan bod.
Dit programma heette voorheen *Spullen voor het Museum*, en is in 2017 getransformeerd naar *Typisch Zaans.* Het programma sluit thematisch beter aan bij het schoolcurriculum. De boekingen van dit programma zijn sindsdien verdubbeld.

DE ZAANSTREEK MAAKT HET - GROEP 5 T/M 8

In dit educatieve programma ontdekken leerlingen dat de Zaanstreek van 1600 tot 1800 een van de belangrijkste industriegebieden van Europa was. Ze ervaren dat het bijzonder is dat hier zoveel producten werden en worden gemaakt.

'Mooie excursie die aansluit bij ons thema "beroepen vroeger en nu". Wat leuk! De kinderen zoeken op, noteren en ontdekken. De docenten spreken de kinderen enthousiast aan.'
– docent basisschool

MONET IN DE ZAANSTREEK - GROEP 5 T/M 8
In het programma *Monet in de Zaanstreek* bekijken leerlingen Zaanse werken van Monet en leren ze over zijn schilderstijl: het impressionisme. Onder leiding van een museumdocent gaan ze in gesprek over deze stijl van schilderen. Vervolgens gaan ze aan de slag met tekenopdrachten op basis van de schilderijen.

VERKADE EXPERIENCE - GROEP 7 & 8
In de *Verkade Experience* worden de leerlingen ondergedompeld in de chocolade-, biscuit- en waxinefabriek van de familie Verkade. Ze leren alles over de oorsprong van de industrie in de Zaanstreek en zien de historische Zaanse Verkadefabriek in bedrijf.
Dit schoolprogramma is in 2017 herzien. Het heette eerst *Mijn Verkade-album* en werd in 2016-2017 maar twee keer geboekt, waarschijnlijk doordat er een te lange lesvoorbereiding van de docent werd verwacht. Bij de aanpassing is ook de herinrichting van de Schatkamer en de Albumafdeling meegenomen. Deze verbeteringen hebben ertoe geleid dat het nu een van de best geboekte programma's is.

IN DE VOETSPOREN VAN TSAAR PETER - GROEP 5 T/M 8
De leerlingen beginnen met een wandeling langs de sporen van tsaar Peter en het maritieme verleden in het centrum van Zaandam. Daarna volgt een theatrale rondleiding door het Czaar Peterhuisje en een kennismaking met het scheepsambacht touwslaan. Er wordt gezamenlijk afgesloten met een Russische theeceremonie. In 2017 is het schoolprogramma aangepast – van *Scheepstimmerman tsaar Peter* naar *In de voetsporen van tsaar Peter.* De nabijgelegen basisschool De Dijk kreeg dit programma aangeboden om te vieren dat de tsaar en zijn vrouw driehonderd jaar geleden het Czaar Peterhuisje bezochten. Als verrassing maakten de kinderen kennis met Peter de Grote zelf (in de persoon van vrijwilliger Gerard Horneman).

Diverse activiteiten

VERKADE SPEURTOCHT
De afdeling Presentatie & Educatie heeft in 2017 een nieuwe Verkade-speurtocht ontwikkeld waarmee kinderen op ontdekkingstocht kunnen gaan door de Verkade Experience. Zo komen zij meer te weten over de geschiedenis van Verkade, de familie en de albums. De speurtocht is in de huisstijl van Studio Berry Slok ontworpen door vormgeefster Sjoukje Kloostra en is zowel in het Nederlands als Engels voor €1 te verkrijgen aan de kassa.

PRIJSWINNAAR KLEURWEDSTRIJD MUSEUMVERENIGING
Scholier Arthur uit Purmerend was de grote winnaar van een kleurwedstrijd van de Museumvereniging. Zijn prijs? Een gratis museumbezoek voor de hele klas. Als locatie koos hij de Verkade Experience in het Zaans Museum. Arthur is samen met zijn klasgenoten op maandag 17 juli naar het Zaans Museum gekomen. Na een ontvangst in het MuseumCafé heeft de klas het nieuwe schoolproject van Verkade gevolgd en daarna genoten van een pannenkoe-kenlunch in restaurant De Kraai.

SCHOOLPROJECT PASCAL COLLEGE
In 2017 hebben leerlingen van de Businessclass van het Zaanse Pascal College onderzoek gedaan naar een nieuw educatief programma voor het voortgezet onderwijs. In juli zijn de resultaten gepresenteerd in het Zaans Museum. De 4-havo-leerlingen hebben in groepjes verschillende deelonder-werpen onderzocht. Zo zijn er enquêtes afgenomen onder 177 middelbare scholieren in de Zaanstreek.

Een groepje leerlingen heeft het educatief aanbod van andere musea onder-zocht. Het aanbod van NEMO, het Tropenmuseum, het Zuiderzeemuseum, het Nederlands Openluchtmuseum en ProDemos werd met elkaar vergeleken. Aan de hand hiervan hebben leerlingen succesfactoren opgesteld en een advies uitgebracht: een interactieve speurtocht ontwikkelen mét een competitief element. Vervolgens hebben de leerlingen onderzocht welk budget nodig is om de speurtocht te ontwikkelen. Het leverde veel nieuwe inzichten op.

'Really good games in the chocolate factory!'

COLLECTIE

Collectie

COLLECTIE ONLINE

Via de nieuwe website van het Zaans Museum is nu ook de collectie online te raadplegen: bijna 34.000 schilderijen, beelden, foto's en andere voorwerpen uit en over de Zaanstreek, van de 17e eeuw tot heden. Collectie Online wordt live gepubliceerd vanuit databeheersysteem Adlib. Er kan zowel thematisch als per object worden gezocht. Elk object is ontsloten met basisgegevens, foto (indien beschikbaar) en er wordt vermeld of het wordt tentoongesteld. Teksten zijn in vier talen beschikbaar.

Voor de lancering van Collectie Online zijn eenvoudig op te sporen fouten in de basisgegevens aangepast. Het was echter nog niet haalbaar om de objectgegevens van alle voorwerpen te controleren. Aan de verbetering van deze gegevens wordt nog dagelijks gewerkt. Hierbij speelt ook het publiek een belangrijke rol. Bij ieder object kunnen opmerkingen en suggesties doorgegeven worden via het formulier 'Reageer op het object'.

Het Zaans Museum stelt bezoekers in staat om via Collectie Online afbeeldingen in lage resolutie te downloaden voor privégebruik. Reproducties in hoge resolutie voor publicaties en andere commerciële doeleinden kunnen aangevraagd worden via een formulier op de website. Het streven is om eind 2020 de basisgegevens inclusief foto voor alle voorwerpen volledig op orde te hebben.

HEMBRUG MUSEUM

Na eerst in samenwerking met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed een collectie-waardering gemaakt te hebben van de collectie van het Hembrug Museum, kon eind 2016 gestart worden met de registratie van deze collectie. Interim registrator Foske Rozeboom en stagiaire Daphne Stechweij, student Publieksgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, begeleidden daarbij een groep bevlogen oud-Hembrugmedewerkers. Alle objecten gingen door de handen van Peter de Vries, Jan Molenaar, Joop Kroonenberg, Dolf Fransen, Bert Niesen, Cor Heuft, Cees Nooy en Anneke van der Wijk om ze op te meten, nauwkeurig te beschrijven en te fotograferen en vervolgens in te voeren in registratiesysteem Adlib. Ger Buijs en Peter Raasveld zorgden voor het transport en de schoonmaak van grote objecten. Voor de fotografie werd dankbaar gebruik gemaakt van een camera die werd gesponsord door Canon Nederland.

Collectie-vrijwilliger Inge Bosman begeleidt een depotbezoek van Renuka Reddy, textielhistoricus die onderzoek doet naar het ambacht van sits maken

Bijeenkomst Yad Vashem onderscheiding

Bijzondere bijeenkomsten

YAD VASHEM ONDERSCHEIDING

Op 23 maart werd in het Zaans Museum postuum een Yad Vashem-onderscheiding uitgereikt aan 'Cook' (Constant Cornelis) Brummer (1900-1988), voor het redden van de levens van directie en werknemers van de Zaanse geur- en smaakstoffenfabriek Polak & Schwarz tijdens de Tweede Wereldoorlog. De onderscheiding was aangevraagd door Dick Schwarz en Maurits van Witsen, die beiden hun leven aan Brummer te danken hebben[2]. De organisatie was in handen van researcher Marjo Post, die een boek schrijft over deze zakenman die vanwege zijn heldhaftig optreden ook wel vergeleken wordt met Oskar Schindler.

Al aan het begin van de oorlog stelde de directie van familiebedrijf Polak & Schwarz de niet-Jood Brummer aan als bewindvoerder. Met behulp van allerlei listen wist hij vervolgens de fabriek draaiende te houden. Door bijvoorbeeld over te schakelen op de productie van zoetstoffen, surrogaatkoffie en -thee

[2] De documentaire van Monumenten Spreken over *Polak & Schwarz* is online én in het museum te zien; in 2015 was ook een aflevering van EenVandaag aan Brummer gewijd.

kreeg het bedrijf een aparte status; zo voorkwam Brummer tewerkstelling van het personeel in Duitsland. Ook lukte het hem leden van de Joodse familie Schwarz vrij te krijgen uit Kamp Westerbork en hen te laten onderduiken. Door zijn toedoen heeft uiteindelijk het grootste deel van de werknemers de oorlog overleefd. Daarnaast was Brummer een van de oprichters van een noodorganisatie die tijdens de Hongerwinter voedsel verspreidde in de Zaanstreek. In 1945 voorkwam hij een bloedbad toen de bezetters dreigden een grote groep Zaankanters te executeren als vergelding voor het neerschieten van een pro-Duitse politieman door het verzet. Tijdens een overleg op het stadhuis liet Brummer grote hoeveelheden brood, kaas en – in de fabriek gestookte – jenever aanrukken en wist daarmee de Duitsers op andere gedachten te brengen.

De heer Aviv Shir-On, ambassadeur van Israël, reikte de onderscheiding uit aan Brummers kleinzoon. Deze schonk de oorkonde en bijbehorende penning terstond aan het Zaans Museum, samen met Cook Brummers portemonnee, diens erelidmaatschapskaart van het COC en een portretfoto. Later dat jaar kocht Ewoud Brummer nog een aantal flessen uit de fabriek van Polak & Schwarz om deze eveneens aan het Zaans Museum te schenken. Het museum is hem zeer dankbaar voor zijn betrokkenheid.
ZM-17456 t/m ZM-17459, ZM17537 t/m ZM17556

'Een groot 'oh-ja'-effect. De historie beleef je opnieuw. Wat een herkenning met wat een halve eeuw geleden op school is geleerd. De Verkade Experience biedt een mooie kijk op de producten die we van kinds af aan gebruikt hebben.'

101-JARIG VERKADE-MEISJE

Op de Uitmarkt van 2016 ontmoette directeur Jan Hovers de kleindochter van een oud-Verkademeisje: mevrouw M.C. Otto-Muis. Hij arrangeerde vervolgens een interview met de 101-jarige dame dat door filmer Robert van Tellingen, bekend van *Monumenten Spreken,* werd geregistreerd. Mevrouw Otto-Muis wist nog veel te vertellen over de jaren 1930-1938 toen zij in de beschuit-fabriek van Verkade werkte. Op 1 juni bezocht zij met haar familie het Zaans Museum en de Verkade Experience. Zij werden ontvangen met koffie en taart en bekeken vervolgens de film. Het *Noordhollands Dagblad* en Radio NH waren aanwezig om haar te interviewen. Foto's van haar tijd bij Verkade en haar ontslagbrief schonk ze aan het museum. De film is opgenomen in de collectie van het Zaans Museum en zal vanaf 2018/2019 te zien zijn in de Verkade Experience. **ZM-17410 t/m ZM-17420, ZM-17521**

Radio NH interviewt mevrouw Otto-Muis, in het Zaans Museum

Verkade

VERKADE PLAATJES

De Verkade-albums en plaatjes zijn nog altijd een inspiratiebron voor veel mensen. In 2017 ontving het Zaans Museum verschillende verzoeken tot gebruik van de Verkade-plaatjes.

Jan Voerman jr., 'Eikezaailing' (1935), uit het Verkade-album *Eik en Beuk,* V-06640

Jan Voerman jr., 'Beginnende beuk' (1935), uit het Verkade-album *Eik en Beuk,* V-06641

DE VECHT IN FOTOGRAFIE

Foto- en videoclub Loenen benaderde het Zaans Museum vanwege hun poging de locaties van alle 144 aquarellen en 12 pentekeningen van het Verkade-album *De Vecht* te traceren en deze opnieuw vast te leggen, maar nu in foto. Met het album onder de arm zijn Co Boomgaard, Giel Gulpers, Fred Heubel, Gerhard Hof, Corrie Kok, Ron Noordenbos en Stephen van Santvoort op pad gegaan. Ze hebben zich in allerlei bochten gewrongen en zijn op ladders gaan staan om hetzelfde perspectief te bereiken als op de plaatjes. Van 18 locaties konden ze geen foto's maken, maar de overige tonen dat er in honderd jaar op veel plaatsen langs de Vecht niet veel is veranderd. Het resultaat is te bewonderen op de website 100jaarverkadealbumdevecht.wordpress.com.

WANDELEN IN DE GEEST VAN JAC. P. THIJSSE

Ten behoeve van de ontwikkeling van wandelgids *Wandelen in de geest van Jac. P. Thijsse. 13 wandelingen door de natuur van de Verkadeplaatjes* (Uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig) meldden publicist Wim Huijser en routemaker Rob Wolfs zich bij het Zaans Museum. Conservator Hester Wandel leverde informatie aan over de totstandkoming van de albums en schreef – onder meer vanwege haar toepasselijke achternaam – het voorwoord. Het boekje werd op 29 november gepresenteerd tijdens een bijeenkomst van de Vrienden van het Zaans Museum.

VERKADE-ARCHIEF

In 2017 droeg Verkade het papieren bedrijfsarchief, in goed overleg met het Zaans Museum, over aan het Gemeentearchief Zaanstad. Bij de officiële overdracht op 27 september hielden Jan van der Male, medewerker van het archief, en Hester Wandel een gezamenlijke voordracht in de raadszaal van het stadhuis van Zaanstad om te benadrukken dat ze samen het prachtige erfgoed van Verkade toegankelijk maken voor het nageslacht.

Monet in Zaandam

MONETBOEKJE

In 2011 gaf de Stichting Monet in Zaandam een boekje uit over het verblijf van de schilder Claude Monet (1840-1926) in Zaandam in 1871. Daarin werden de 25 werken die hij in Zaandam schilderde getoond en beschreven. De publicatie beleefde een tweede druk in 2013. Na de aankoop van het schilderij *De Voorzaan en de Westerhem* in 2015 door het Zaans Museum kon een herdruk niet uitblijven. Hester Wandel herschreef de informatie over dit topstuk van het Zaans Museum. Het boekje werd op 8 februari in het Monetatelier gepresenteerd en overhandigd aan waarnemend burgemeester Vreeman.

MONET 2021

Op 13 februari bracht het Zaans Museum samen met een delegatie van de gemeente Zaanstad, Marketing Zaanstreek en Stichting Monet in Zaandam een bezoek aan Den Bosch om daar te praten over het succes en de lessen van het Jeroen Boschjaar 2016. Met de ambitie om een Monetjaar te organiseren in 2021, wanneer het 150 jaar geleden is dat Monet in Zaandam was, zijn de ervaringen van de collega's uit Den Bosch een mooie graadmeter.

Begin 2017 hadden directeur Jan Hovers en hoofd Marketing & Sales Marije Kool een verkennend gesprek met Axel Rüger, directeur van het Van Gogh Museum. Rüger stond positief tegenover een bruikleen van de Zaanse Monet uit de collectie van het Van Gogh Museum en wil zijn medewerking verlenen om andere musea en particuliere verzamelaars, die Zaanse Monets bezitten, te benaderen.

ZAANSE ZOMERSALON

De eerste Zaanse Zomersalon in Filmtheater De Fabriek stond in het teken van Monet. Deze avond werd georganiseerd door Martijn Couwenhoven, kunstenaar en medeoprichter van de Stichting Monet in Zaandam. Na een openingswoord door Hester Wandel werd de film *I Claude Monet* gedraaid en

In oktober bracht Jan Hamming, de nieuwe burgemeester van Zaanstad, met zijn echtgenote een kennismakingsbezoek aan het Zaans Museum

Jan Hovers en Axel Rüger, directeur van het Van Gogh Museum

‘Een leuk mini-museum met een verhaal. De gastvrouw vertelde onze dochter op een leuke manier wie tsaar Peter was en waarom hij naar Nederland kwam.’

werd een op Monet geïnspireerd driegangenmenu geserveerd. Kunstenaars uit de Zaanstreek kregen in het restaurant twee wanden om hun werk te tonen. Het Zaans Museum trakteerde de filmbezoekers op een gratis toegangskaartje om de ‘echte Monet’ te komen bekijken.

Czaar Peterhuisje

OVERHANDIGING HANDAFDRUK CZAAR PETER
Op dinsdag 21 maart bracht een delegatie van het Kolomenskoje Museum in Moskou een werkbezoek aan het Czaar Peterhuisje. Tijdens het bezoek werd de voortzetting van de succesvolle samenwerking in 2013 besproken. Het Russische museum wil de banden verder versterken. Als dank voor de replica van het Czaar Peterhuisje die in 2013 in het Kolomenskoje Museum werd gerealiseerd, schonk directeur Sergej Chudyakov een afgietsel van de handafdruk van Peter de Grote aan het Zaans Museum. Het *Noordhollands Dagblad* publiceerde een artikel over dit bezoek en de schenking. De handafdruk heeft een permanente plaats gekregen in het Czaar Peterhuisje, boven de bedstede.

RESTAURATIE PORTRETTEN
Het Czaar Peterhuisje beschikt over twee portretten van Peter de Grote en zijn vrouw Catharina I. In 1847 heeft Adriaan van der Hoop deze portretten aan koningin Anna Paulowna geschonken. Zij was destijds eigenaresse van het huisje en Van der Hoop was aangesteld als beheerder. Sindsdien hangen deze portretten in de achterkamer van het huisje. In 2004, toen het Zaans Museum het beheer overnam van de gemeente Zaanstad, zijn de werken onderzocht en conserverend behandeld. Ondertussen waren de portretten echter ook toe aan een grote restauratie.

De vermaarde kunsthistoricus Jan Six heeft onderzoek gedaan naar deze schilderijen. Waarschijnlijk betreft het kopieën, vervaardigd door de befaamde portretschilder Arnold Boonen (1669-1729). De échte portretten maken waarschijnlijk deel uit van een privécollectie. Boonen portretteerde het echtpaar precies driehonderd jaar geleden, toen Peter de Grote en zijn vrouw in 1717 voor langere tijd in ons land verbleven en ook het Czaar Peterhuisje bezochten.

Op 18 juli bracht de heer Alexander Vasilievich Shulgin, ambassadeur van de Russische Federatie, met zijn echtgenote een bezoek aan het Czaar Peterhuisje; zij werden daar rondgeleid door beheerder Farida Guseynova. Na dit bezoek besloot de Russische ambassade te bemiddelen bij het zoeken naar fondsen om restauratie van de twee portretten mogelijk te maken. Enkele maanden later waren Shell en Van Oord bereid gevonden om het project te financieren. In 2018 zal de restauratie plaatsvinden.

Externe projecten

ZAANS HOUT
In 2016 is een samenwerking gestart met de gemeente Zaanstad, FluXus en het Zaans Museum om een kunstproject te realiseren in Zaans Hout, de nieuwe woonwijk achter station Zaandam. Kunstenaars van FluXus lieten zich inspireren door de collectie van het Zaans Museum. Hun werk werd getoond in een kunstroute in de openlucht. De projectleiding ligt in handen van kunstenaar Olivier Rijcken. In februari maakte fotografe Monique Anröchte samen met schrijfster Sandra Looren de Jong de eerste expositie. Deze werd geopend door wethouder Addy Verschuren. Een paar maanden later maakte kunstenaar Bas Mantel een expositie geïnspireerd op Verkade. Het project is te volgen via de website www.zaanshout.nu.

OVERZICHT VAN HET AANTAL OBJECTEN EN HUN HERKOMST IN DE PRESENTATIES (STAND 1 JANUARI 2018)

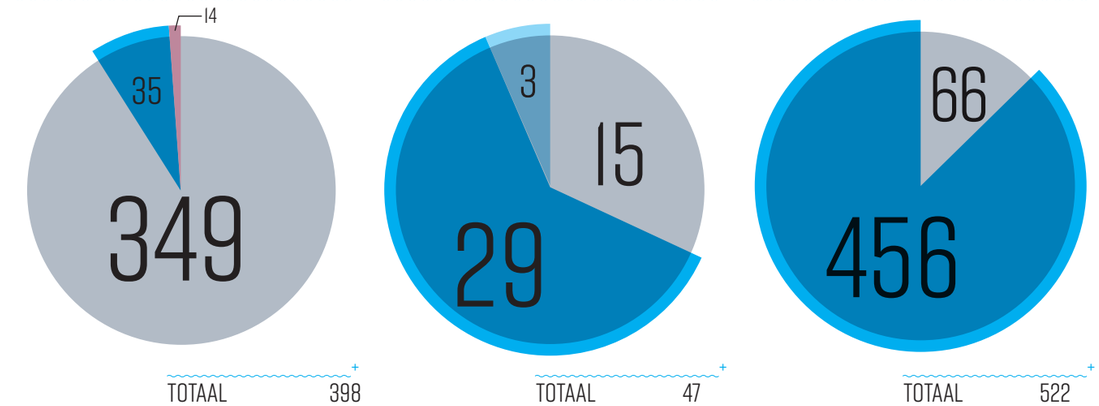

ZAANSE VRIJMETSELAARS
In 2017 verleende het Zaans Museum medewerking aan de tentoonstelling *De Zaanse vrijmetselaars en hun idealen* in het Molenmuseum, die op 7 januari geopend werd. Deze tentoonstelling werd georganiseerd ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de vrijmetselaarsloge te Zaandam. Bij de oprichting van de loge in 1817 werd deze vernoemd naar Anna Paulowna, de kersverse Russische bruid van de latere koning Willem II. Voor deze tentoonstelling heeft het Zaans Museum een kopie beschikbaar gesteld van een pagina uit het gastenboek van het Czaar Peterhuisje met daarop de handtekening van Anna Paulowna en andere leden van het Koninklijk Huis.

ARCHIEFONDERZOEK
Voor historicus Bernard Woelderink, oud-directeur van het Koninklijk Huisarchief, deed beheerder Farida Guseynova uitgebreid archiefonderzoek naar het bezoek van de latere tsaar Paul I aan het Czaar Peterhuisje in 1782.

Bruiklenen en Schenkingen

LANGDURIGE UITGAANDE BRUIKLENEN
Bruikleen aan Museum Zaanse Tijd, Zaandam (sinds jaren negentig) van twee knipsels met spreuken, de passer van een molenmaker en een handplanetarium in blikken trommel. **ZOV-04017, ZOV-04018, ZOV-01750, ZOV-01585**

Bruikleen aan het Rijtuigmuseum, Leek (sinds 1960) van een West-Friese sjees van de familie Honig te Zaandijk. **ZOV-03328**

Bruikleen aan het Molenmuseum, Koog aan de Zaan (sinds 1928) van een spinnewiel, hekelblok, twee halve haren, merkletters en mooimakersgoed. **ZOV-04688 t/m ZOV-04691**

KORTDURENDE UITGAANDE BRUIKLENEN
Bruikleen aan Museum Spakenburg van verschillende kledingstukken voor de expositie *Hoe Hollands is mijn klederdracht? De zoektocht van Wimpje en Hendrikje* (juni 2017 tot januari 2018). In december 2016 bezochten enkele medewerkers van Museum Spakenburg het depot van het Zaans Museum om sitsen te bekijken. Inge Bosman, vrijwilligster in het Zaans Museum en lid van kostuumvereniging De Zaanse Kaper, liet de rokken zien en verzorgde de aangevraagde objecten voor de presentatie in Museum Spakenburg. Bij de tentoonstelling verscheen een klein boekje waarin ook de zoektocht in de Zaanstreek werd beschreven.
ZOV-02251, ZOV-02278, ZOV-02284, ZOV-02330, ZOV-02345, ZOV-02596, ZOV-04769, ZOV-05390, ZOV-08520

LANGDURIGE INKOMENDE BRUIKLENEN
Bruikleen van Museum Staphorst: weefgetouw ten behoeve van de vaste presentatie in het Wevershuis. Om zeildoek te kunnen weven werd gezocht naar een zwaar weefgetouw; dit werd gevonden in Staphorst. Aanvankelijk werd het weefgetouw op klossen geplaatst, zodat de pedalen vrij konden bewegen. Op 5 december kon het in een verdiepte bak geplaatst worden, die in de vloer van het Wevershuis was aangebracht. Vroeger bevond zich ook al een dergelijke bak in het Wevershuis. Met de overplaatsing van het gebouw van Assendelft naar de Zaanse Schans was deze echter verdwenen; gelukkig was de locatie hiervan destijds goed vastgelegd. In nauw overleg met Pieter Gravesteijn van Stichting De Zaanse Schans en bouwkundig tekenaar Marchel Burger van Hooyschuur architecten & adviseurs, die de verplaatsing van het pand had begeleid, is op de oorspronkelijke plek een nieuwe bak gerealiseerd. Het weefgetouw kon hierna goed functioneren. De wevers van het Wevershuis gingen enthousiast aan het werk en legden een nieuwe

‘Ik ben heel erg blij om het Wevershuis te hebben mogen ervaren. De begeleiding was erg leerzaam! Ik wil de vrijwilligers hiervoor bedanken.’
– Esma, Amsterdam

schering aan om zo snel mogelijk zeildoek op authentieke wijze te produceren. Van de eerste resultaten zijn souvenirs gemaakt voor de MuseumShop.

KORTDURENDE INKOMENDE BRUIKLENEN

Bruikleen van mevrouw Annie Meussen: twintig aquarellen voor het Verkade-album *Eik en Beuk* en een aquarelverfdoos met drie penselen, ten behoeve van de tentoonstelling *Eik en Beuk* in de Schatkamer van Verkade (20 mei 2017 t/m 14 januari 2018). Deze bruikleen is in 2018 aangekocht met dank aan de Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade.

BEËINDIGING LANGDURIGE INKOMENDE BRUIKLENEN

In de beginjaren van het Zaans Museum werden veel voorwerpen in de collectie opgenomen om ze voor verdwijnen te behoeden. In opdracht van de gemeente Zaanstad werden in het depot meubilair en bouwfragmenten van het 17e-eeuwse raadhuis in Assendelft bewaard. Na de verbouwing van het raadhuis en door de oprichting van het Historisch Genootschap Assendelft werden de objecten weer overgebracht naar de oorspronkelijke locatie. In 2017 werden ook de zandstenen leeuw en ornamenten van het raadhuis overgedragen.

Schenkingen

ZAANLANDSCHE ZAKKENHANDEL

De heer Tom Verkade schonk vier klauw- of baalhaken die afkomstig zijn van de N.V. Zaanlandsche Zakkenhandel K. de Boer Jz., waarvan hij directeur is geweest. Deze gereedschappen met enkele of dubbele haak werden gebruikt om jutezakken vast te grijpen. Op de houten handgreep van één haak staan de initialen 'R / H', daardoor weten we dat deze gebruikt werd door Roel Heinis, chef Transport/Magazijn. De overige klauwhaken zijn afkomstig uit het magazijn, waar ze klaar lagen voor de zakkenprikkers die hielpen bij het lossen. **ZM-17437 t/m 17440**

KEUKENSTROOP

Door het rijke industriële verleden van de Zaanstreek, die ook wel de provisiekast van Nederland wordt genoemd, bevat de collectie van het Zaans Museum veel etenswaren zoals biscuit, chocolade en rijst. In 2017 ontving het museum van mevrouw N. Klaasse-Bos een blik Honig Keukenstroop. Het is met een inhoud van 25 kilo geen blik dat op de eettafel stond, maar een winkelblik waaruit stroop werd geschept voor de klant. **ZM-17409**

BESTEK

Van de familie Van der Vlis ontving het Zaans Museum een zilveren vork en lepel met inscriptie en het bijbehorende wit kartonnen doosje van Fa. F.W. Schilling. Het bestek werd in 1955 cadeau gedaan aan de heer M. Jansen ter gelegenheid van zijn 25-jarige jubileum bij Oliefabriek Duyvis. **ZM-17436.01, ZM-17436.02**

PLANK

De heer De Best trof op de eerste etage van zijn woning aan de Zaanweg in Wormerveer een houten plank aan, beschilderd met bloemenranken en vogelkooi. Hij wil de plank nu graag schenken aan het Zaans Museum. Het museum laat de plank door de opleiding restauratoren in Amsterdam onderzoeken, om de datering te bepalen. **ZM-171262**

JAK

Van de heer H.A. Gorter ontving het Zaans Museum een paars gebloemd schootjak uit de periode 1840-1850. Inge Bosman, vrijwilligster voor de textielcollectie, vermoedde op grond van de snit dat dit geen jak van een rijke dame was, maar van een eenvoudige vrouw. Het jak is daarop gebruikt als basis voor de kleding van de vrijwilligsters in het Wevershuis en Jisperhuisje. **ZM-17430**

S.I. VET & ZN.

Van mevrouw Schaap-IJff uit Beverwijk kreeg het Zaans Museum in 2012 enkele zilveren voorwerpen in bruikleen, die hadden toebehoord aan de Zaanse goud- en zilversmedenfamilie Vet. Deze waren aan haar nagelaten door een tante, die in dienst was geweest bij de firma S.I. Vet & Zn. aan de Gedempte Gracht in Zaandam. Toen de joodse familie Vet in 1942 werd gedeporteerd naar de concentratiekampen had haar grootvader de voorwerpen weten te behouden uit de boedel die werd ingenomen door de Duitsers. Mevrouw Schaap heeft de objecten in 2017 geschonken aan het Zaans Museum. In 2018 volgen nog enkele voorwerpen.
ZM-17434, ZM-17435, ZM-17462 t/m ZM-17481

TAANMAN

Dankzij een gulle bijdrage van mevrouw Jeanne van Ammers-Douwes wist het Zaans Museum de hand te leggen op een aquarel van de Zaanse schilder Jacob Taanman (1836-1923). Deze prent verbeeldt het interieur van een Zaanse woning met twee vrouwen in Zaanse dracht. Hoewel het interieur mogelijk gefantaseerd is, vertoont het duidelijke overeenkomsten met historische interieurs zoals in het Honig Breethuis. De aquarel kan dienen in het onderzoek naar Zaanse interieurs ten behoeve van de dependances van het museum op de Zaanse Schans. Bovendien is het een aanvulling op het werk van Taanman dat zich reeds in de collectie bevindt. Jacob Taanman was een van de eerste leerlingen van de Stadsteekenschool in Zaandam. Na zijn opleiding werkte hij als schilder en etser in Zaandam. In 1858 vertrok hij voorgoed uit zijn geboortestreek, eerst naar Amsterdam en later naar de schildersdorpen Oosterbeek en Laren. Taanman was een typische vertegenwoordiger van de Hollandse romantiek. Hij was vooral bekend om zijn portretten, die zelfs door de koninklijke familie werden besteld. Hij won meerdere prijzen op tentoonstellingen van kunst en nijverheid, onder andere in België en Chili. Deze worden bewaard in het Zaans Museum. **ZM-17520 (deels aankoop Zaans Museum)**

WESSANEN

In 2015 bestond de Zaanse firma Wessanen 250 jaar. In hetzelfde jaar nam de heer Wim Prins na bijna 40 jaar afscheid van het bedrijf met een feestje in het Zaans Museum. Nadien heeft de heer Prins in overleg met de directie besloten enkele objecten aan het Zaans Museum over te dragen. Het betreft onder meer zilveren memorabilia die de directie ontving bij jubilea. De objecten zijn alle schoongemaakt door zilverrestaurator Michiel Langeveld uit Amsterdam en gefotografeerd. Via de heer Prins kreeg het museum al eerder een prachtig tegeltableau en schilderij van de fabrieken langs de Zaan in de collectie. **ZM-17381 t/m ZM-17408**

OVERIGE SCHENKINGEN

Van de heer Piebe en mevrouw Jeanette Wolters: vijf zeepstempels en één zeepsnijmal horende bij de Hilko zeepmachine in de vaste opstelling *De Zaanstreek maakt het!* **ZM-17493 t/m ZM-17498**

Van de heer P.A. Slors: Verkade bouilloirlicht (houder) en een doosje met Verkade waxine bouilloirlichten. **ZM-17432, ZM-17433**

Van de heer J. Koeman: tabaksdoos 'Interieur de la Cabane / Habitée par Pierre Le Grand / Zaandam / 1697'. **ZM-17499**

Van Koninklijke Verkade N.V.: twee verpakkingen Verkade's Ruitertje.
ZM-17460, ZM-17461

'Beautiful tour, such nice guides, love the Weaver's House! I'm so glad I came here. Best Wishes'
– Pamela

Afstoting

MARSKRAMERKIST

In 1998 heeft het museum vier voorwerpen ontvangen van het Openluchtmuseum, dat destijds aan het ontzamelen was. Het waren objecten die een plek kregen in de nieuwe presentatie van het Zaans Museum, waaronder een papierpers. De marskramerkist die niet oorspronkelijk uit de Zaanstreek kwam, maar wel eventueel voor een tentoonstelling gebruikt kon worden, werd opgeslagen in het depot. In 2017 is deze overgedragen aan het Joods Historisch Museum omdat de kist daar een plek kon krijgen in de nieuwe vaste presentatie over Joden door de eeuwen heen. Door de niet-Zaanse herkomst kon het object definitief worden overgedragen. **ZM-10424**

Beeldaanvragen

ZAANS GROEN

Rob van Maanen, Het Kleurbureau, ten behoeve van de publicatie *Zaans Groen.* In 2011 organiseerde het Zaans Museum een tentoonstelling over het 50-jarig bestaan van de Zaanse Schans. Tevens participeerde het in het onderzoek naar 'Zaans groen'. Daartoe onderzocht Rob van Maanen onder meer de kleuren van Zaanse huizen zoals deze waren afgebeeld op schilderijen. Dit resulteerde in de kleurenwaaier 'De Zaanse Houtbouw 2011', die ook in de collectie is opgenomen (ZM-12281). Van Maanen zette zijn onderzoek voort en inmiddels kan het blauw van het huis dat Monet in 1871 schilderde ook worden toegevoegd. Zijn zoektocht verwerkte hij in het boekje *Zaans Groen,* dat op 19 mei werd gepresenteerd. Hierin is een aantal schilderijen uit de collectie afgebeeld. **ZOV-04256, ZOV-07013, ZOV-05902, ZOV-05496, V-22853**

BESCHUITSTOREN

Historisch Genootschap Wormer, ten behoeve van de artikelen 'Een lang gekoesterde wens' en 'Het huis van de beschuiten' van Jan Blokker in *Jaarboek 2017*. Bij de oprichting van het Historisch Genootschap in 2005 werd de wens uitgesproken de in 1896 afgebroken Beschuitstoren te herbouwen. Hiermee is in 2017 gestart. In het Zaans Museum bevindt zich de originele windvaan. Deze is nagemaakt om op de herbouwde toren te plaatsen. De oorspronkelijke gevelstenen van de toren behoren ook tot de collectie. Deze zijn ingebouwd in de muur van het Honig Breethuis en zullen in 2018 gereproduceerd worden.
ZOV-01515, ZOV-03246, ZOV-04055

JAN DE BRAIJ

Uitgeverij W Books, ten behoeve van het boek *Jan de Braij (1626/1627-1697). Schilder en architect.* Jan de Braij, zoon van Salomon de Braij, was in de 17e eeuw een belangrijk schilder van portretten en historiestukken. Jeroen Giltaij, oud-hoofdconservator van Museum Boijmans Van Beuningen, schreef een omvangrijke biografie van deze Haarlemse kunstenaar. In het boek worden de portretten die De Braij schilderde van de Zaandijkse familie De Lange, die deel uitmaken van de collectie van het Zaans Museum, uitgebreid beschreven. Giltaij bevestigt in zijn studie dat drie andere portretten van de familie De Lange foutief waren toegeschreven aan De Braij.
ZOV-01253 t/m ZOV-01255

OVERIGE BEELDAANVRAGEN

Stichting Papiergeschiedenis Zaanstreek 'De Hollander', ten behoeve van de website www.zaansepapiergeschiedenis.nl. De foto's worden gebruikt om belangstellenden te attenderen op het Papiereiland in de presentatie *De Zaanstad maakt het!,* de portretten van de familie Van Gelder in het Zaans Museum en objecten in het Honig Breethuis. **ZM-12284, ZOV-05386**

Philipp van Ekeren, Tjasker Design, ten behoeve van een wandelgids.
ZOV-01542

Tijdschrift *Seasons,* ten behoeve van het december-januarinummer waarin de tentoonstelling *Eik en Beuk* in het Zaans Museum werd vermeld.
V-06640, V-06641

Landschap Noord-Holland, ten behoeve van een klikosticker.
V-03001

Open Monumentendag Amsterdam, ten behoeve van een folder.
V-03415

Piet Kleij, gemeente Zaanstad, ten behoeve van een bijdrage aan het blad *Molinologie.* **ZOV-01318**

Piet Kleij, gemeente Zaanstad, ten behoeve van een in 2019 te verschijnen boek over de opgravingen van de scheepswerven aan de Hogendijk, bij het Czaar Peterhuisje. **ZOV-01226, ZOV-01245, ZOV-01224, ZOV-04061**

H. Kaptein, ten behoeve van de historisch-wetenschappelijke studie *Nijverheid op windkracht. Energietransities in Nederland 1500-1900* (Uitgeverij Verloren, Hilversum). **ZOV-01318, ZOV-01224, ZOV-05386**

Stadsherstel Amsterdam, ten behoeve van een online artikel in verband met de aankoop van het pand op Westzijde 38 in Zaandam, dat in opdracht van Nicolaas Callf en zijn vrouw werd gebouwd. **ZOV-01276, ZOV-01277**

Arnold Sol, ten behoeve van het boek *Uit de historie van Westzaan.*
ZOV-01428, ZOV-01343

George Slieker, ten behoeve van een artikel in *Zaans Erfgoed* over de molenschilder en documentalist Jan Kruijver.
ZOV-04384, ZOV-05435, ZOV-06059, ZOV-06099, ZOV-06976

Gre Boerlage-Laan, ten behoeve van het artikel 'Eenvoudige kanten aan 18de-eeuwse mutsen' over boomhullen in het *Jaarboek 2017* 'Kostuum' van de Nederlandse Kostuumvereniging.
ZOV-01155, ZOV-02652, ZOV-02678, ZOV-02680, ZOV-04684, ZOV-04089, ZOV-04849, ZOV-05518, ZOV-05519, ZOV-05529, ZOV-11564, ZOV-11583

Groegor Ulsamer, ten behoeve van de vaste presentatie in het Heimatmuseum Dykhus, Borkum. **ZOV-01334**

Groegor Ulsamer, ten behoeve van een publicatie over de geschiedenis van de Borkumers op de Nederlandse walvisvaart. **ZOV-01335**

MARKETING & SALES

Bezoekcijfers 2017

In 2017 mochten we in totaal 142.698 bezoekers verwelkomen – een stijging van 29,9% ten opzichte van 2016. Daarmee gaat 2017 de boeken in als het drukst bezochte jaar in de geschiedenis van het Zaans Museum. Wat het des te bijzonder maakt is dat het aantal bezoekers in twee jaar tijd zelfs verdubbeld is.

Ons recordaantal bezoekers heeft veel media-aandacht gegenereerd. Onder meer het ANP, *Het Parool,* het *Noordhollands Dagblad* en *De Orkaan* schreven erover en ook op social media werd het onder de aandacht gebracht. Gedurende de eerste weken van 2018 ontvingen we veel felicitaties voor ons bezoekersrecord in de vorm van berichtjes, bloemen en zelfs overheerlijke taarten. Een mooie blijk van waardering!

BEZOEKERSAANTAL PER LOKATIE

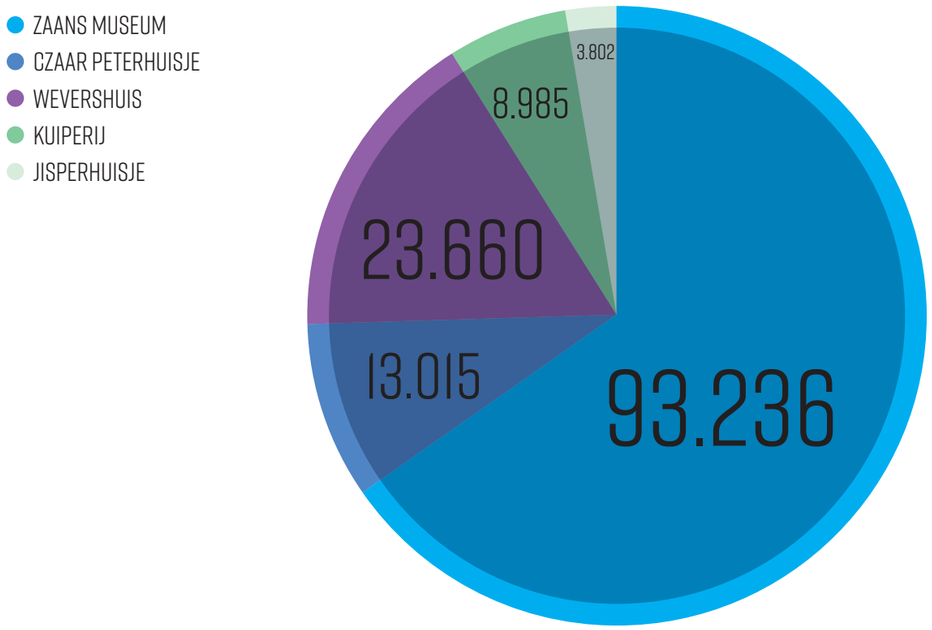

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 142.698

[Vorige pagina] De 100.000ste bezoeker in het Zaans Museum en de museumlocaties, de familie Bartenstein uit Duitsland, werd in augustus al feestelijk ontvangen door directeur Jan Hovers. Door de inzet van iedereen op alle werkplekken in de organisatie konden we deze mijlpaal al vroeg in het jaar bereiken.

Vanwege ons bezoekersrecord werden er namens alle ondernemers op de Zaanse Schans maar liefst drie taarten bezorgd voor de medewerkers van het Zaans Museum. Ontzettend attent en een mooie bevestiging van onze prettige samenwerking!

BEZOEKERS ZAANS MUSEUM EN MUSEUMLOCATIES

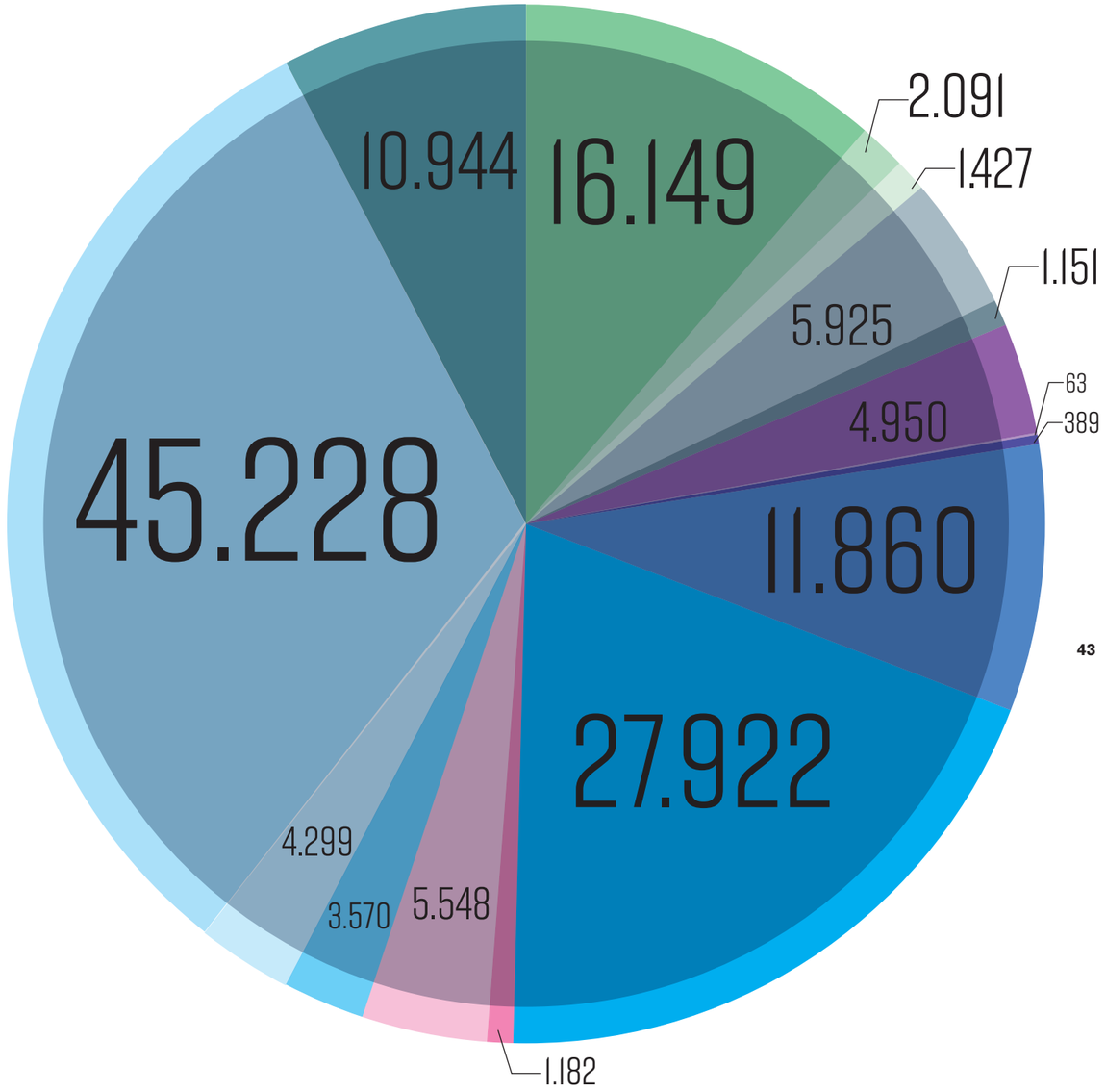

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 142.698

- VOLWASSENEN (NORMAAL TARIEF)
- 65+
- T/M 3 JAAR
- 4 T/M 17 JAAR
- CJP STUDENT
- VRIJ ENTREE
- VERENIGING REMBRANDT
- HOLLAND PAS
- I AMSTERDAM CITY CARD
- MUSEUMKAART VOLWASSENEN
- MUSEUMKAART JUNIOR
- ENTREE KORTINGSACTIES
- SCHOOLBEZOEK
- GROEPSBEZOEK
- ZAANSE SCHANS CARD VOLWASSENEN
- ZAANSE SCHANS CARD KINDEREN

ZAANS MUSEUM
Het Zaans Museum ontving 93.236 bezoekers, het Wevershuis 23.660, de Kuiperij 8.985 en het Jisperhuisje 3.802 bezoekers.

BEZOEKERSAANTAL ZAANS MUSEUM

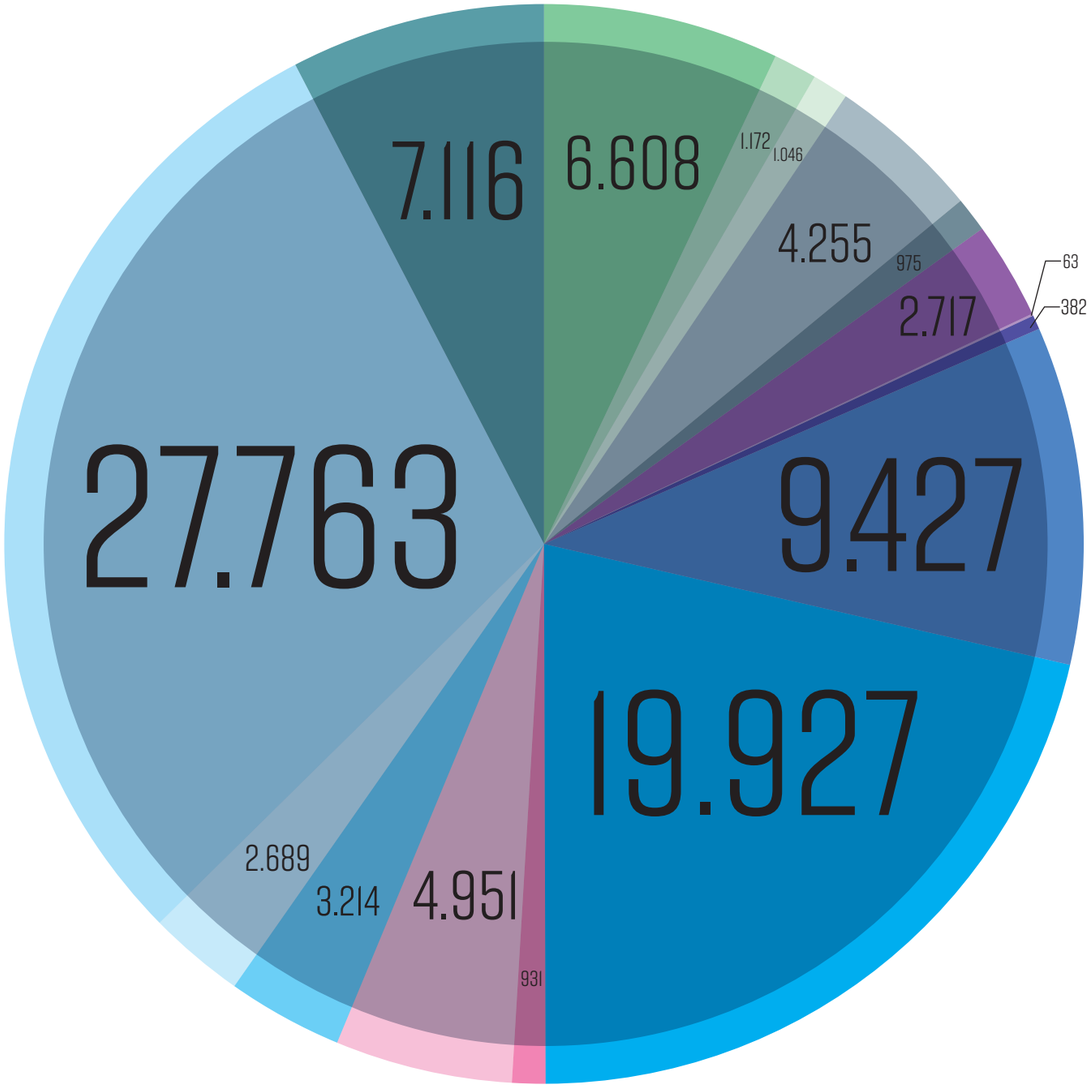

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 93.236

BEZOEKERSAANTAL WEVERSHUIS

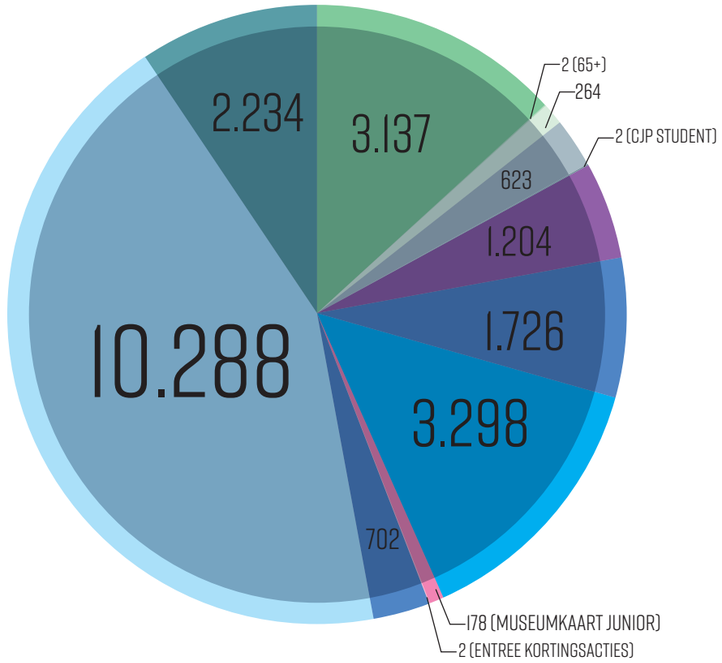

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 23.660

BEZOEKERSAANTAL KUIPERIJ

- VOLWASSENEN (NORMAAL TARIEF)
- 65+
- T/M 3 JAAR
- 4 T/M 17 JAAR
- CJP STUDENT
- VRIJ ENTREE
- VERENIGING REMBRANDT
- HOLLAND PAS
- I AMSTERDAM CITY CARD
- MUSEUMKAART VOLWASSENEN
- MUSEUMKAART JUNIOR
- ENTREE KORTINGSACTIES
- SCHOOLBEZOEK
- GROEPSBEZOEK
- ZAANSE SCHANS CARD VOLWASSENEN
- ZAANSE SCHANS CARD KINDEREN

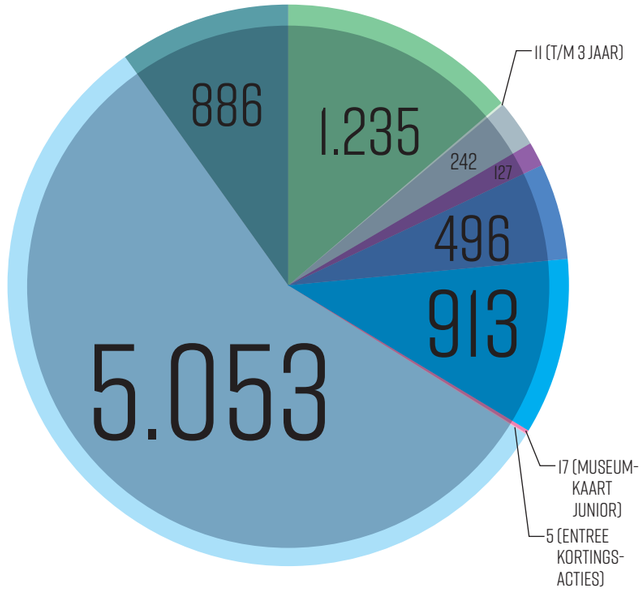

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 8.985

JISPERHUISJE

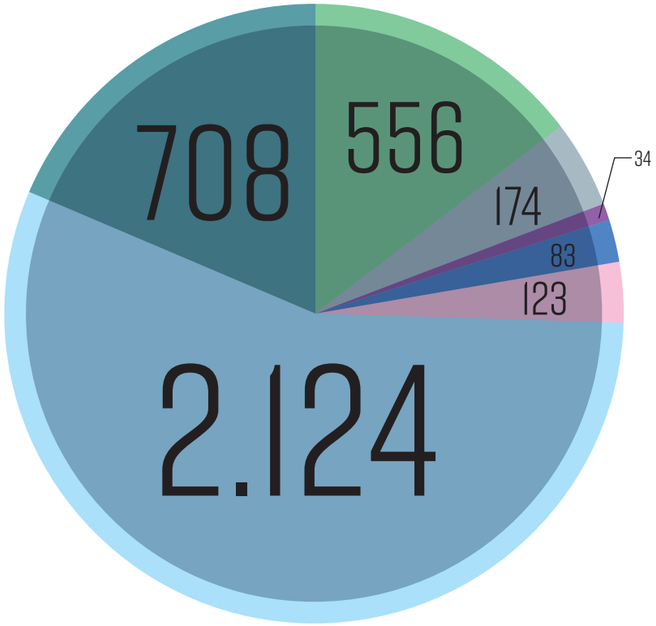

- VOLWASSENEN (NORMAAL TARIEF)
- 65+
- T/M 3 JAAR
- 4 T/M 17 JAAR
- CJP STUDENT
- VRIJ ENTREE
- VERENIGING REMBRANDT
- HOLLAND PAS
- I AMSTERDAM CITY CARD
- MUSEUMKAART VOLWASSENEN
- MUSEUMKAART JUNIOR
- ENTREE KORTINGSACTIES
- SCHOOLBEZOEK
- GROEPSBEZOEK
- ZAANSE SCHANS CARD VOLWASSENEN
- ZAANSE SCHANS CARD KINDEREN

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 3.802+

CZAAR PETERHUISJE

CZAAR PETERHUISJE
Het Czaar Peterhuisje trok 13.015 bezoekers; een mooie groei van bijna 11% ten opzichte van 2016. De extra bezoekers zijn deels te wijden aan de toename van het aantal toeristen naar Zaandam, onder meer door de komst van riviercruises die aanmeren bij het Zaantheater. Ter voorbereiding op het cruiseseizoen hebben diverse rederijen al in 2016 een bezoek gebracht aan het Czaar Peterhuisje. Om riviercruise-toeristen te kunnen ontvangen ging het Czaar Peterhuisje regelmatig een uur eerder open.

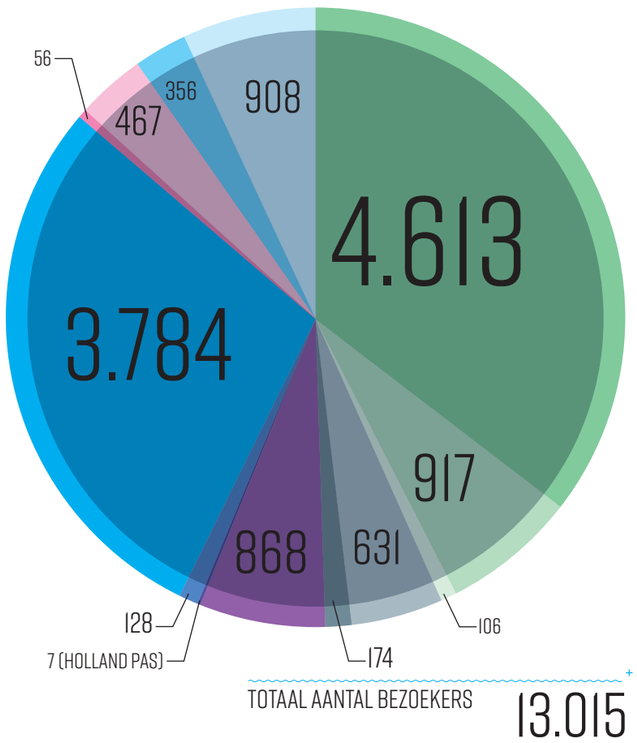

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS 13.015+

ZAANS MUSEUM
Het Zaans Museum ontving 93.236 bezoekers, het Wevershuis 23.660, de Kuiperij 8.985 en het Jisperhuisje 3.802 bezoekers. (bezoekers in het Jisperhuisje werden in 2016 nog niet geteld).

Zaanse Schans Card

Het Zaans Museum ontwikkelt al elf jaar de Zaanse Schans Card voor Stichting de Zaanse Schans. In 2016 is de Card gerevitaliseerd. Met als uitgangspunt: het ontwikkelen van één *all-inclusive* kaart waaraan alle stakeholders op de Zaanse Schans deelnemen; een overzichtelijk totaal-product met een logisch verkoopverhaal. De Zaanse Schans Card brengt alle erfgoedlocaties (en daarbij behorende entreegelden) op de Zaanse Schans samen tot een 'totaalattractie'.

VERKOOP ZAANSE SCHANS CARD

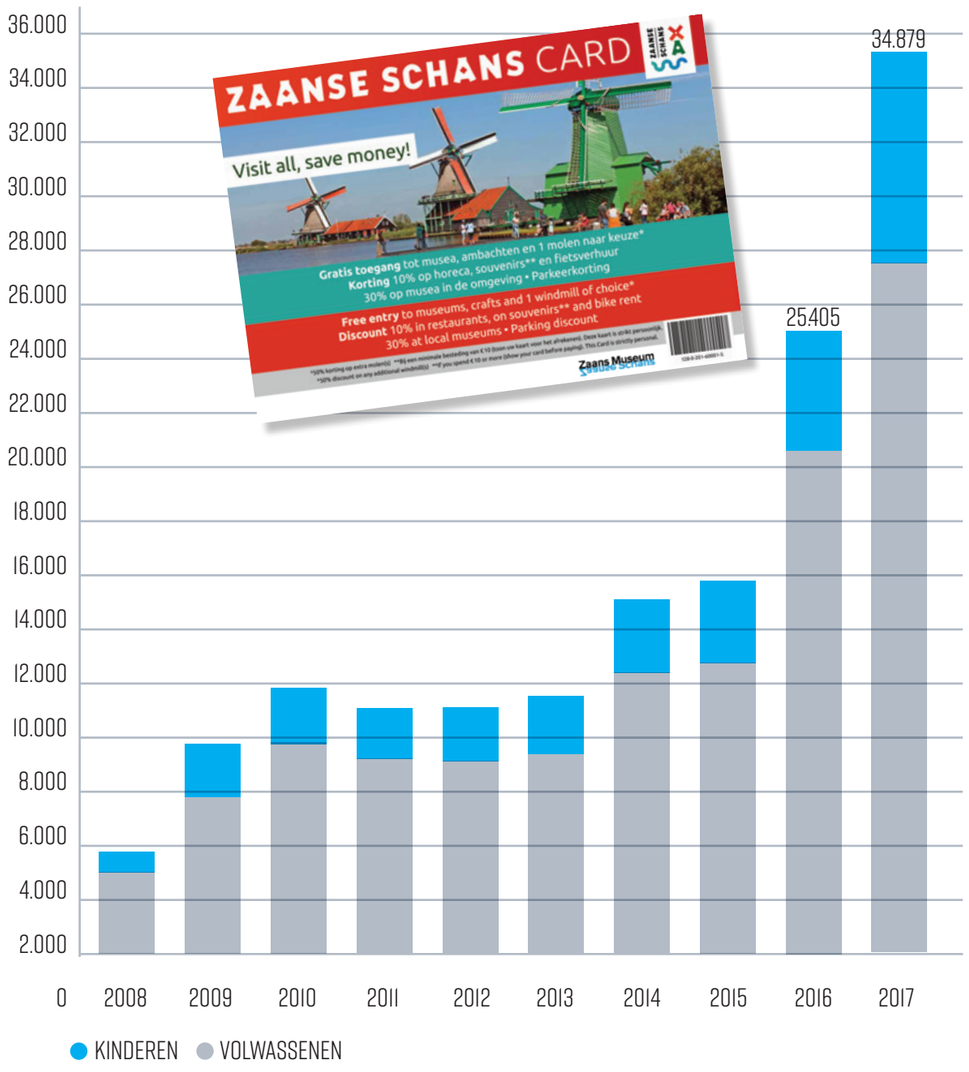

In 2017 werd de Zaanse Schans Card verkocht aan de kassa's van het Zaans Museum, het Wevershuis en Museum Zaanse Tijd, alsmede in een combinatie-pakket met de NS (medio 2018 zal de kaart verder uitgerold worden door deze ook online aan te bieden). Heel 2017 liet een groei in de verkoop van de Zaanse Schans Card zien, vooral in de maanden mei en augustus.

In totaal zijn 34.879 Zaanse Schans Cards verkocht (bijna 10.000 meer dan in 2016). Naast de baliemedewerkers van het Zaans Museum hebben ook de medewerkers van Museum Zaanse Tijd hier een mooi aandeel in gehad. Door de toename (en daarmee verhoging van de inkomsten) bleek het voor het Museum Zaanse Tijd mogelijk om vanaf eind 2017 ook in het laagseizoen dagelijks open te zijn. Een prachtig resultaat van dit gezamenlijke product!

Naast de samenwerking met Museum Zaanse Tijd verdient ook pannen-koekenrestaurant De Kraai een extra vermelding: in een wekelijkse campagne op Radio Noord-Holland (tegenwoordig NH) en Radio Utrecht heeft eigenaar Simon Spanjer niet alleen zijn eigen restaurant, maar ook de Zaanse Schans Card onder de aandacht gebracht.

Audiotours

Bezoekers maakten in 2017 weer veelvuldig gebruik van de audiotours die het Zaans Museum sinds de herinrichting eind 2014 in verschillende talen koste-loos beschikbaar stelt. Opvallend is de enorme stijging van het internationale gebruik van de audiotour in het hoogseizoen (april/mei en juli/augustus). In het laagseizoen (januari, februari en oktober) maken juist veel meer Nederlanders gebruik van de tour. Dit resultaat komt overeen met de marketingcampagnes en -acties die op dezelfde momenten zijn ingezet onder deze doelgroepen.

NATIONALITEITEN AUDIOTOURS ZAANS MUSEUM

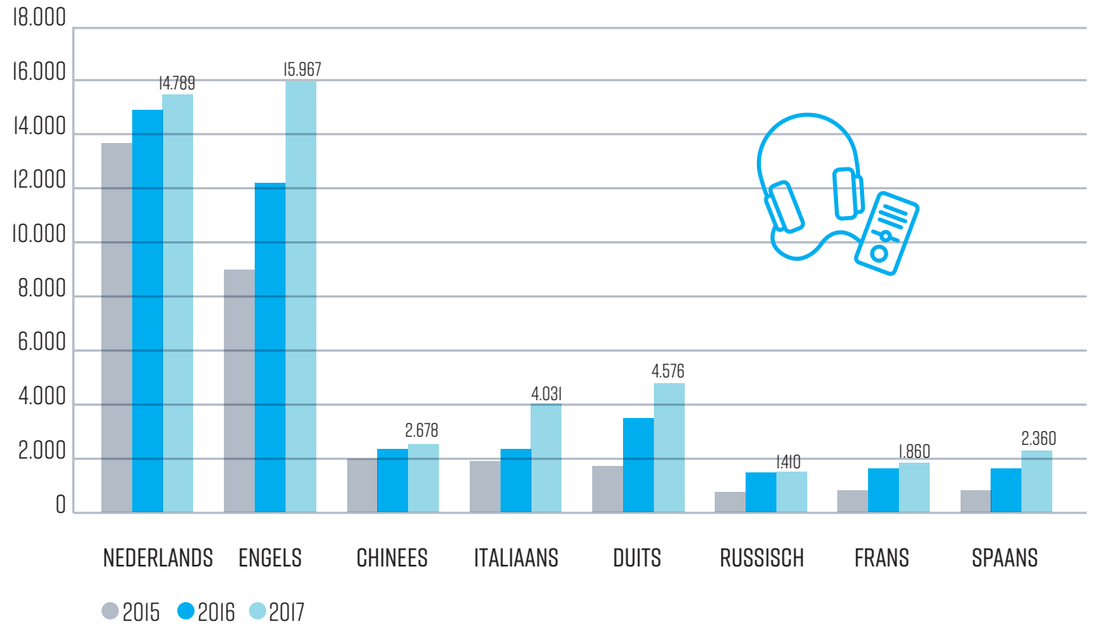

Publieksonderzoek

Op dit moment houdt het Zaans Museum bij waar individuele bezoekers vandaan komen, op basis van postcoderegistratie en gebruik van de audiotours. De komende jaren worden deze onderzoeken aangevuld met kwantitatief en kwalitatief publieksonderzoek. Het klanttevredenheidsonderzoek dat Marije de Ridder, student Hoger Toeristisch en Recreatief Onderwijs aan Hogeschool InHolland, heeft uitgevoerd voor haar eindscriptie biedt een goede opmaat daartoe. In de museumlocaties op de Zaanse Schans bevroeg zij bezoekers naar hun ervaringen over het verhaal dat verteld wordt, de meerwaarde (ook t.o.v. andere locaties op de Schans), prijs en beleving. Dit onderzoek heeft ons handvatten gegeven om bezoekers nog beter te ontvangen.

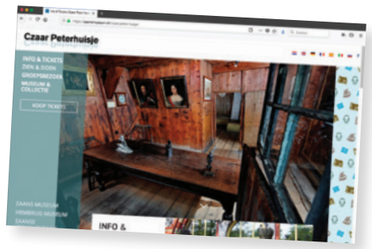

WAARDERING
Door bezoekers worden het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje zeer goed gewaardeerd. In de gastenboeken en op social media als Tripadvisor en Facebook zijn regelmatig mooie reacties te vinden. Citaten staan verspreid in dit jaarverslag.

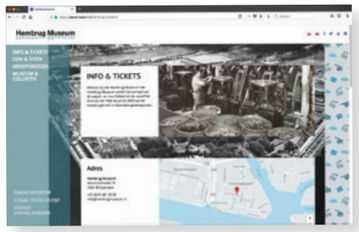

Online

WEBSITE
De eerste maanden van 2017 stonden in het teken van de ontwikkeling van de nieuwe – achttalige, *responsive* – website. Van grote waarde is dat de complete collectie van het Zaans Museum te raadplegen is (zie daarvoor ‘Collectie’). In de loop van 2018 zal op de website online kaartverkoop toegevoegd worden en in een later stadium ook de verkoop van evenemententickets.

Wordpress-specialist Sowmedia is verantwoordelijk voor de bouw en het beheer van de site. Om de bekendheid met de nieuwe site te vergroten, zijn intern enkele presentaties gegeven (onder meer aan de frontoffice, de afdeling Marketing & Sales en het managementteam) en testavonden georganiseerd. Doordat er vaak tot in de late uurtjes werd doorgewerkt aan vullen, controleren en aanpassen – met bijzonder veel dank aan medewerker Marketing & Sales Yvonne Zwart – kon de nieuwe website aan het begin van het toeristenseizoen live gaan. Grafisch intermediair Mark van Westervoort (van Studio Van Westervoort) is ons hierbij enorm van dienst geweest.

Aan het eind van het jaar is de oude website van het Hembrug Museum overgezet naar de website van het Zaans Museum. Hiervoor zijn we veel dank verschuldigd aan Laura van Dijk, die speciaal voor deze taak vanuit de ‘oude’ Hembrugorganisatie naar het Zaans Museum kwam.

WEBBEZOEKERS
In 2017 bezochten 105.318 gebruikers onze website, waarvan 104.580 unieke bezoekers. Het totaal aantal online bezoeken kwam uit op 131.762 (2016: 112.800). Sinds 2016 werkt het Zaans Museum samen met INTK. Dit online bureau optimaliseert de website dankzij een Google Ad Grant campagne (met gratis AdWords budget voor non-profit organisaties) en een AdWords campagne. Vanwege de overgang naar de nieuwe website zijn de webbezoekers in mei/juni 2017 niet bijgehouden via Google Analytics.

ONLINE VISITS

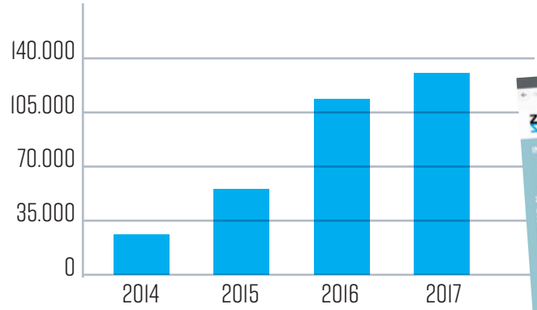

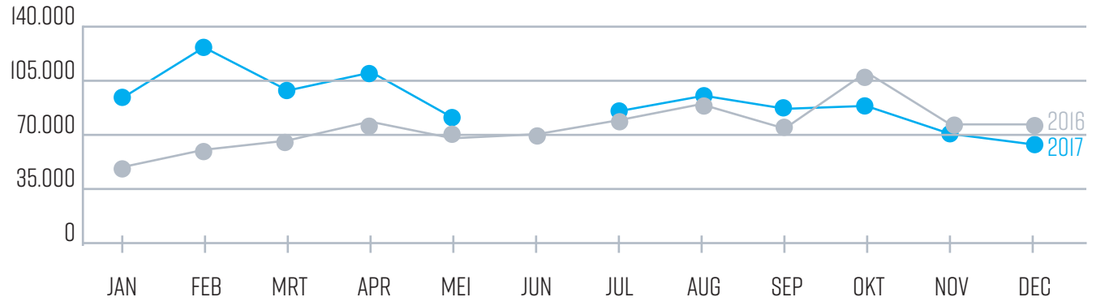

Social media

In 2017 heeft het Zaans Museum het gebruik van Facebook verder geïntensiveerd. Wekelijks zijn twee of drie berichten gepost. Berichten op Facebook zijn ingezet voor een kijkje achter de schermen, actualiteiten in en om het museum en de dependances, weetjes over de collectie en informatie over onze medewerkers, activiteiten en tentoonstellingen. Met veel aandacht voor de Verkade Experience en museumlocaties op de Zaanse Schans. Naast Facebook zijn regelmatig berichten op Twitter gepost. Deze berichten zijn zakelijker ingestoken en bedoeld voor onze B2B doelgroep. Met het gebruik van Instagram is een begin gemaakt; dit zal in 2018 doorontwikkeld worden.

FACEBOOK
Zaans Museum
Fans: 2.030
Interacties: 34.356
Page views: 49.1294

CZAAR PETERHUISJE
Fans: 318

TWITTER
Zaans Museum
Volgers: 5.075
Interacties: 10.000

TRIPADVISOR
Op Tripadvisor wordt het Zaans Museum met vier sterren gewaardeerd, en staat het in de top 10 van dingen die je moet doen in Zaandam. Het Czaar Peterhuisje staat ook in de top 10 en wordt met 4,5 sterren gewaardeerd. Bijzonder om te zien dat beheerder Farida Guseynova regelmatig geroemd wordt en dat ook veel mensen uit de Zaanstreek enthousiast zijn over ‘hun’ huisje en geschiedenis.

‘Very beautiful museum, looks tasty! We enjoyed ourselves a lot!

‘Es war sehr schön! Am meisten hat mir die Schokoladenfabrik gefallen!’

Samenwerkingsverbanden

SAMENWERKENDE AMSTERDAMSE MUSEA

Het Zaans Museum is onderdeel van de Samenwerkende Amsterdamse Musea (SAM), waardoor de lijntjes tussen het Zaans Museum en de Amsterdamse musea kort zijn. Directeur Jan Hovers neemt deel aan het driemaandelijks directeurenoverleg. Marije Kool, hoofd Marketing & Sales, woont het marketingoverleg bij. In februari bracht SAM de Amsterdam Museum Monitor uit, met daarin ook een bijdrage van het Zaans Museum. Daarnaast wordt het Zaans Museum vermeld in de gezamenlijke wervingsfolders van alle Amsterdamse musea.

KONINKLIJKE VERKADE

Verkade is onlosmakelijk verbonden met het Zaans Museum. Zo ontvangen wij jaarlijks voor een vast bedrag chocoladerepen en koekjes en mag Verkade enkele malen per jaar kosteloos gebruik maken van onze zalen. In *Chobis,* het personeelsblad van Verkade, was regelmatig aandacht voor het Zaans Museum in combinatie met acties voor Verkade-medewerkers. In 2017 zijn de nauwe banden verder aangehaald door regelmatig te overleggen met marketing & salesmedewerkers van Verkade. Dit heeft onder meer geresulteerd in een gezamenlijke samenwerking met de BankGiroLoterij.

MISTER VERKADE

Na 47 jaar trouwe dienst, onder meer als controller op de afdeling Marketing, nam Jan Krijt op 20 december 2017 afscheid van Verkade. Met zijn enthousiasme en levendige presentaties maakte hij vele collega's wegwijs in de wereld van Verkade; daarom werd hij ook wel 'Mister Verkade' genoemd. Voor zijn afscheidsfeest was geen betere locatie denkbaar dan het Zaans Museum en de Verkade Experience. Meer dan honderd collega's en relaties kwamen hem uitzwaaien. In de vitrine met moderne verpakkingen van Verkade, iets waarvoor hij zich heeft ingespannen, werd een foto van hem geplaatst en ook in de fotowand werd een foto opgenomen. Beide zwart-witfoto's zijn toegevoegd aan de Verkade-collectie. Voor het Zaans Museum was het een eer dit afscheid te mogen organiseren.

'Wat hebben jullie mij en m'n familie verrast met de ontzettend warme ontvangst – sterker nog – een geweldig thuisgevoel! Ik ben blij en trots jullie vriend te mogen zijn!'
- Jan Krijt

BANKGIRO LOTERIJ

In 2017 is een samenwerking opgezet tussen het Zaans Museum, Verkade en de BankGiro Loterij. In januari 2018 ontvangen 100.000 prijswinnaars van de decembertrekking een speciaal Verkade-blik met mini-chocolaatjes en twee gratis entreetickets voor het Zaans Museum. Een deel van de kosten hiervan wordt door de BankGiroLoterij betaald.

AMSTERDAM MARKETING

De samenwerking met Amsterdam Marketing is in 2017 gecontinueerd. Het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje maken deel uit van de IAmsterdam Card en staan regelmatig in promotiemiddelen van Amsterdam Marketing. Voor het Zaans Museum is dat in veel gevallen in samenwerking met Zaanse Schans-collega's. Sinds dit jaar zijn ook het Wevershuis en de Kuiperij toegevoegd aan de IAmsterdam Card. Al onze locaties zijn nu gratis te bezoeken met deze kaart van Amsterdam Marketing.

Ook maakten we deel uit van programma's voor persreizen die door Amsterdam Marketing georganiseerd werden. Zo brachten journalisten van diverse internationale media (onder meer *Die Zeit* en *New York Daily News*) in oktober een bezoek aan het Czaar Peterhuisje. Dit bezoek hing samen met de opening van de tentoonstelling in de Hermitage met Hollandse meesters uit de collectie van de Hermitage in Sint-Petersburg.

ZAANSTREEK MARKETING

Op het Hembrugterrein werd eind november een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen Zaanstreek Marketing, in de persoon van Lex Kruijver, en Amsterdam Marketing, in de persoon van Frans van der Avert. Vanaf nu gaan de twee organisaties zich gezamenlijk inzetten voor de promotie van de Zaanregio. Een goede zaak die het Zaans Museum enorm toejuicht.

Gedurende het jaar heeft het Zaans Museum geparticipeerd in diverse activiteiten van Zaanstreek Marketing. Het meest in het oog springt de campagne 'Highlights in de Zaanstreek' die Zaanstreek Marketing tijdens de Dam tot Damloop via diverse kanalen heeft gelanceerd. Deze campagne bestond onder meer uit een winactie rond unieke sportschoenen waarop Zaanse parels waren afgebeeld. Op een van de schoenen stond 'onze' Monet.

v.l.n.r. Lex Kruiver (directeur Zaanstreek Marketing), Marije Kool, Frans van der Avert (directeur Amsterdam Marketing) en Jan Hovers

DAM TOT DAMLOOP
In 2017 heeft de afdeling Marketing & Sales nadrukkelijk samenwerking gezocht met de organisatie van de Dam tot Damloop, het grootste hardloop-evenement van Nederland. Dit leidde ertoe dat we het Zaans Museum konden promoten onder 5.000 kinderen die deelnamen aan de Mini Dam tot Damloop via een cadeautje in de goodybag. Tijdens de Dam tot Damloop was het Czaar Peterhuisje gratis toegankelijk voor wandelaars langs het parcours. In het wandelboekje van organisator Le Champion werd hier melding van gemaakt. Dit leverde ook in de weken na het evenement nog bezoekers op.

NS
Het Zaans Museum heeft met de NS onderzocht hoe voor beide partijen meer uit de samenwerking te halen valt. Dit resulteerde begin 2017 in een kortings-actie in de Eropuit-mail en in april in de lancering van de Spoordeelactie, waarbij voor een zeer scherpe prijs een combinatieticket gekocht kon worden voor een treinreis en toegang tot het Zaans Museum.

Met Discover Holland, de NS-website waarmee buitenlandse toeristen geïnformeerd worden over activiteiten in Nederland, is ingezet op een combinatie van een treinkaartje met de Zaanse Schans Card. Een stijging in de verkoop hiervan is duidelijk te zien: 396 ten opzichte van 61 in 2016. De online gekochte vouchers konden, vanwege de strategische ligging, in Museum Zaanse Tijd omgewisseld worden voor fysieke Zaanse Schans Cards.

MUSEUMVERENIGING
Het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje namen traditiegetrouw deel aan de Museumweek en de Museumkidsweek (zie ook: Publieksactiviteiten). Daarnaast zijn op strategische momenten acties voor Museumkaarthouders uitgezet via de nieuwsbrief van de Museumvereniging.
— In februari kregen Museumkaarthouders uit het hele land een gratis Verkade-blik bij een bezoek aan de nieuwe presentatie ‘De Albums van Verkade’. De doelgroep van deze mailing, de 55-plussers, wist het museum goed te vinden: in februari kwamen maar liefst 3.797 Museumkaarthouders naar het Zaans Museum (t.o.v. 2.584 in 2016).
— In juni stond het Zaans Museum met de Verkade Experience in de kids-mailing voor Museumkaarthouders. Bijna 200 kinderen ontvingen op vertoon van de Museum Kidskaart een gratis stickervel en Verkade-speurtocht.
— In de mailing van september was er aandacht voor het Czaar Peterhuisje. Daar ontvingen 173 bezoekers een kleine attentie en korting op het Czaar Peterboekje.

ALBERT HEIJN
In juli en augustus nam het Zaans Museum voor het tweede jaar op rij deel aan de ‘2e kaartje gratis’-actie van Albert Heijn. De actie werd ondersteunt met een speciale website en een landelijke campagne. Gedurende de actie is het Zaans Museum in de plaatselijke Albert Heijn gepromoot.

SUPERMARKT POIESZ
Het Zaans Museum heeft in samenwerking met Verkade en supermarkt Poiesz in 2017 een actie opgezet die in juni en september in het magazine van de Friese supermarktketen onder de aandacht gebracht is. Alle Friese huishoudens werden er via dit (huis-aan-huis verspreide) magazine op geattendeerd dat ze in het Zaans Museum korting op de entreeprijs en een Verkade-cadeautje kregen op vertoon van hun kassabon met Verkade-product.

EUROPCAR
Het Zaans Museum werd in 2017 door autoverhuurbedrijf Europcar uitgeroepen tot een van de ‘44 mooiste musea van Nederland waar je met de auto naar toe kunt gaan’. Naar aanleiding daarvan ontvingen Europcar-autohuurders een gratis kop koffie of thee bij een entreeticket van het Zaans Museum.

Zaanse partners

STICHTING DE ZAANSE SCHANS
Het Zaans Museum maakt fysiek en inhoudelijk deel uit van de Zaanse Schans en werkt daarom intensief samen met Stichting Zaanse Schans. De bestuurs-voorzitter van het museum, Piet Middelhoven, maakt uit dien hoofde deel uit van het algemeen bestuur van Stichting Zaanse Schans.
Directeur Jan Hovers voert vierwekelijks overleg met de directeur van de Zaanse Schans (in 2017 nog Peter-Jan van Steenbergen) voor afstemming van zaken. Daarnaast zit de directeur van het Zaans Museum in de advies-groep ontwikkelstrategie Zaanse Schans 2030.

Hoofd Marketing & Sales Marije Kool neemt zes keer per jaar deel aan het marketingoverleg Zaanse Schans, waarin marketingzaken t.b.v. de Schans besproken worden met directeur en medewerkers van Stichting de Zaanse Schans en afgevaardigden van Vereniging de Zaansche Molen – Henk Heijnen – en de ondernemers – Ingrid Kraakman van de Catharina Hoeve en Simon Spanjer van De Kraai. Het overleg wordt voorgezeten door Karel Phillipens.
Een van de uitkomsten is de jaarlijkse netwerkbijeenkomst ‘Get Together’, die dit jaar op 21 september plaatsvond in De Kraai. Samen met diverse zakelijke relaties blikten we terug op het seizoen en keken we vooruit naar 2018.

ZAANTHEATER
Als grote Zaanse culturele instellingen hebben het Zaantheater en het Zaans Museum al vele jaren een natuurlijke, nauwe band. In 2017 kwam dit onder meer tot uiting in een regelmatig terugkerend overleg tussen de directies – Angelique Finkers van het theater en Jan Hovers en Marije Kool van het museum.

Daarnaast nam het Zaans Museum, net als voorgaande jaren, deel aan het jaarlijkse Kinderboekenweekfeest in het Zaantheater. Vanwege het thema ‘Gruwelijk Eng’ stond in onze museumstand het griezelige verhaal van het schilderij *De man onder de beer* centraal. Kinderen konden luisteren naar het spannende verhaal over walvisvaarder Cornelis Gerritsz. Jongekees, die in 1668 op het poolijs met een gevaarlijke ijsbeer vocht. Daarna mochten ze op de foto als Jongekees in het schilderij.

STICHTING MONET IN ZAANDAM EN GEMEENTE ZAANSTAD
Met Stichting Monet in Zaandam en de gemeente Zaanstad is intensief gesproken over de organisatie van een Monetjaar in 2021. De betrokken wethouders en ambtenaren, leden van Stichting Monet in Zaandam en medewerkers van het Zaans Museum zijn samen op ‘excursie’ gegaan naar Den Bosch. Het werd een inspirerende dag die zeker naar meer smaakte (zie ook: Collectie). Daarnaast is in samenwerking met Stichting Monet in Zaandam en Zaanstreek Marketing de Monet Safari voortgezet – een arrangement door het Zaanse stadshart.

STICHTING HEMBRUG MUSEUM
In 2017 kwam de samenwerking met Stichting Hembrug Museum in een cruciale en concrete fase. De ontwerpen voor het in 2018 te openen Hembrug Museum in twee transformatorhuisjes werden van schetsontwerp ontwikkeld tot definitief ontwerp. Helaas zorgden de weersomstandigheden en aanbesteding ervoor dat de oorspronkelijke oplevering en opening niet meer in december 2017 plaatsvonden maar naar de lente van 2018 werden doorgeschoven.
Er werden grote stappen gezet met betrekking tot de registratie van de talrijke objecten als nieuw onderdeel van de collectie van het Zaans Museum. Hierbij werkten veel vrijwillige ‘Hembruggers’ nauw samen met medewerkers van het museum. Het bestuur van Stichting Hembrug Museum en het managementteam van het Zaans Museum voerden regelmatig overleg waarbij voortgang, taakverdeling en overdracht werden afgestemd.

‘Thank you for teaching my son how to weave, he had a fantastic experience. Thank you to the amazing Dutch people for their hospitality!’

– Daniël & Mom, Boston USA

HONIG BREETHUIS

Het Zaans Museum is via de collectie organisch verbonden met het Honig Breethuis. Directeur Jan Hovers noemde het museum niet voor niets ooit liefdevol ‘ons zusje aan de overkant van de Zaan’. In 2017 presenteerde het Honig Breethuis onder meer een bijzondere tentoonstelling over ‘J. Kool & Comp., Zaandijker papierfabrikeurs’. De tentoonstelling werd geopend door ons hoofd Marketing & Sales – tevens naamgenoot – Marije Kool. Papiernijverheid speelde van oudsher een belangrijke rol in de Zaanstreek. Zowel in de presentatie van het Zaans Museum (in *De Zaanstreek maakt het*) als in het Honig Breethuis is meer informatie over de geschiedenis van de papierindustrie te vinden.

MUSEUM ZAANSE TIJD

In 2017 vond een nadere verkenning plaats tussen Museum Zaanse Tijd en het Zaans Museum om te komen tot vergaande samenwerking dan wel samenvoeging. In eerste instantie gebeurde dit door Carel Hofland, directeur Zaanse Tijd, en Jan Hovers, directeur Zaans Museum, onder leiding van onafhankelijk adviseur Robert Leferink. Deze constructief verlopen verkenning leidde vervolgens tot een positief advies aan de gemeente Zaanstad, die als mogelijke partner instapte en een belangrijke rol speelde bij een eerste bouwhistorisch en financieel onderzoek. De resultaten werden gebundeld in een door Robert Leferink geboekstaafd advies dat de basis vormt voor nadere afstemming tussen de besturen en directies van beide musea in 2018.

Daarnaast wordt regelmatig overleg gevoerd met directeur Carel Hofland en conservator Pier van Leeuwen van Museum Zaanse Tijd over onder meer de Zaanse Schans Card en marketingzaken op de Zaanse Schans.

GEMEENTEARCHIEF

In 2017 kreeg de collegiale relatie tussen het Zaans Museum en het Gemeentearchief Zaanstad een nieuwe impuls door het aantreden van de nieuwe gemeentearchivaris Frans Hoving. Beide instellingen weten elkaar goed te vinden; dit leidt tot goede afstemming bij het bewaren van Zaans erfgoed en het ondersteunen van regionale erfgoedprojecten. Zo is in 2017 het bedrijfsarchief van Verkade geschonken aan het Gemeentearchief waarbij vertegenwoordigers van beide instelling een gezamenlijke historische presentatie gaven tijdens de feestelijke overdracht.

ZAANSE GESCHIEDENISQUIZ

Jaarlijks organiseert het Gemeentearchief de Zaanse Geschiedenisquiz. Het Zaans Museum levert een van de prijzen voor de quiz en is (bijna) altijd van de partij als deelnemer. In 2017 heeft ons team, met medewerkers en bestuursleden, een gedeelde 8e plaats behaald. Dat smaakt naar meer!

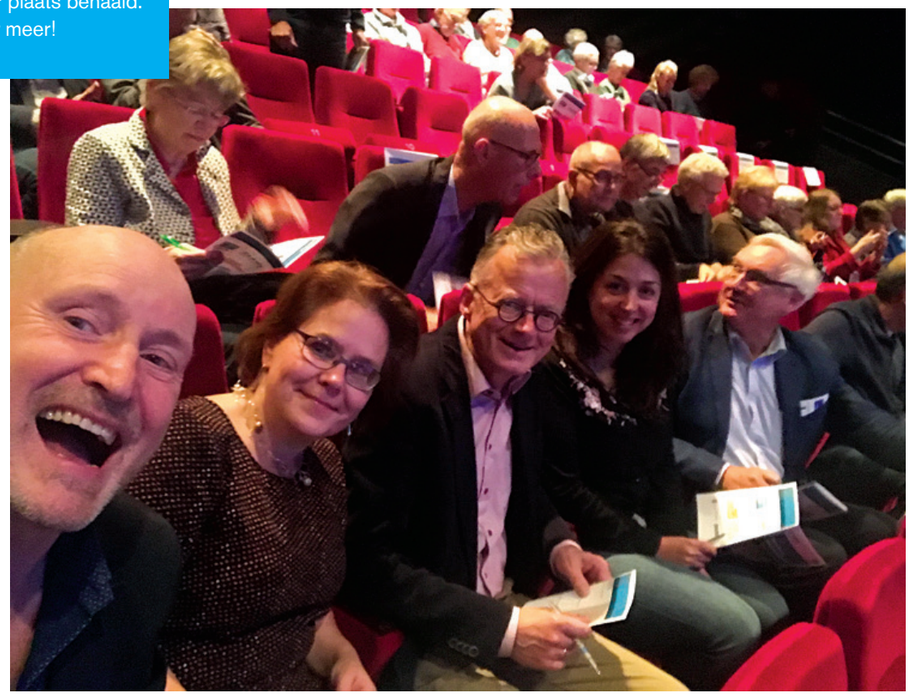

v.l.n.r. Jan Hovers, Hester Wandel, Hans Pielkenrood, Janneke Francissen en Piet Middelhoven

FILMTHEATER DE FABRIEK

Medio juli vertoonde Zaans filmtheater De Fabriek de film *I Claude Monet,* inclusief inleiding door de Zaanse Monetkenner Martijn Couwenhoven (zie ook: ‘Collectie’). Bezoekers kregen bij aankoop van hun filmkaartje een voucher waarmee ze twee entreekaartjes van het Zaans Museum voor de prijs van één konden aanschaffen. Enige tijd later kregen bezoekers van twee Russische films een kortingskaart voor het Czaar Peterhuisje.

FLUXUS

Het Zaans Museum heeft een nauwe band met FluXus, mede vanwege het CultuurMenu waarmee alle Zaanse scholen hun culturele uitstapjes boeken (zie ook: ‘Educatie’). Daarnaast was het Zaans Museum in 2017 betrokken bij de musical *Code Monet* die FluXus eind juni opvoerde in het Zaantheater. In deze musical staat Monet’s schilderij *De Voorzaan en de Westerhem* uit de collectie van het Zaans Museum centraal. Voorafgaand aan de musical organiseerde het museum een speciale actie voor FluXus-leden.

I-FIKZ

I-FIKZ organiseert al enkele jaren een spannende evenementenreeks rond de Zaanse industriecultuur. Decor is de stoere Zaanstreek, waar veel industrieel erfgoed te vinden is en nog altijd tal van internationale industriële ondernemingen gevestigd zijn. Het Zaans Museum participeerde in de fietstocht ‘Papier langs de Zaanse papierindustrie van toen en nu’ en een fietstocht over het heden en verleden van de zeilindustrie.

MONUMENTEN SPREKEN

De films van Monumenten Spreken zijn opgenomen in de collectie van het Zaans Museum en te zien in de presentatie van de Verhalenbank als onderdeel van onze vaste opstelling. In 2017 werd Monumenten Spreken derde bij de Geschiedenis Online Prijs (vakjury). Een prachtige prestatie! De prijs wordt eens in de twee jaar uitgereikt aan de meest vernieuwende, verrassende of mooiste historische website of app van Nederland. In 2017 waren ruim 160 projecten ingediend.

DE BIEB ZAANDAM

Voor De Bieb Zaandam heeft het Zaans Museum 5.000 boekenleggers vervaardigd. In de hoofdvestiging van de bibliotheek, aan de Westzijde in Zaandam, konden bezoekers het hele jaar gratis boekenleggers meenemen.

UIT DE ZAANSTREEK

Met uitgaansmagazine Uit de Zaanstreek (Lassooy Design) sloot het Zaans Museum ook in 2017 weer een deal voor gerichte promotie onder cultuurliefhebbers in de Zaanstreek. Activiteiten werden opgenomen in de agenda’s en op afgesproken momenten is het aanbod in het Zaans Museum en Czaar Peterhuisje extra belicht.

ZAANSE CADEAUBON

De gemeente Zaanstad en Zaanse ondernemers waarderen de inzet van mantelzorgers door middel van het uitreiken van de Zaanse Cadeaubon. Deze bon is inwisselbaar bij diverse ondernemingen en culturele instellingen in de gemeente. Het Zaans Museum accepteert de Cadeaubon ook.

DE ZONNEBLOEM

Jaarlijks ontvangt het Zaans Museum meerdere groepen van De Zonnebloem. Voor vrijwilligers van De Zonnebloem stelde het museum vijftig gratis entreekaarten beschikbaar voor het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje.

‘Wij hebben een ontzettende leuke dag gehad op de Zaanse Schans. Alles was tip top geregeld, leuke reacties over het museum gehad en de lunch die perfect was. Heel erg bedankt voor het meedenken en uitvoeren van deze dag. Complimenten!’

Sales

De afdeling Sales heeft gedurende het jaar weer veel boekingen ontvangen; aanvragen voor rondleidingen, koffie-ontvangsten, kinderfeestjes en groepsbezoeken. Onze Sales-medewerkers Sares Marimuthu en Yvonne Zwart maakten voor iedereen programma’s en offertes op maat.

PARTNERS

In samenwerking met hotels en organisaties in de regio – als Alkmaar Cruises, diverse TopParken, Easyhotel, ZaanInn, Hotel Inntel, Stichting Monet in Zaandam en Zaanstreek Marketing – en diverse partijen op en rond de Zaanse Schans – waaronder Vereniging De Zaansche Molen, Museum Zaanse Tijd, de rederijen, restaurant De Hoop op d’Swarte Walvis, kaasmakerij de Catharina Hoeve, Kooijman Souvenirs & Clogs en Zaanse Schans Bike Rental – heeft het Zaans Museum (mede namens Stichting de Zaanse Schans) weer een gevarieerd aanbod aan arrangementen en rondleidingen aangeboden. Twee organisaties op de Schans lichten we er graag uit: CacaoLab Zaans Gedaan en Pannenkoekenrestaurant De Kraai:

In januari gaf CacaoLab Zaans Gedaan in het Zaans Museum een workshop voor honderd Spaanse prijswinnaars van Philip Morris. Ter gelegenheid van Oktober Cacaomaand organiseerden we gezamenlijk het arrangement ‘Chocolade Beleving’. In totaal genoten 327 bezoekers van een glas doe-het-zelf-chocolademelk in het CacaoLab, voorafgegaan door een wandeling over de Zaanse Schans en een bezoek aan de Verkade Experience in het Zaans Museum. Wegens het succes hebben we het arrangement verlengd tot eind februari 2018.

Samen met pannenkoekenrestaurant De Kraai heeft het Zaans Museum een schoolreisje ontwikkeld voor de Zaanse Schans. Kinderen bezoeken de Verkade Experience, maken kennis met oude ambachten op de Schans en bezoeken een molen. Een bezoek aan de speeltuin naast de Kuiperij en een pannenkoek in De Kraai maken het schoolreisje compleet. Ter promotie is het schoolreisje vermeld in diverse schoolreismagazines. Daarnaast heeft Simon Spanjer, eigenaar van De Kraai, een mailing verstuurd naar basisscholen in de regio Amsterdam. De komende jaren hopen we de vruchten te plukken van deze acties.

VERKADE KINDERFEESTJE

Medio 2017 zijn kinderfeestjes in de Verkade Experience weer toegevoegd aan ons aanbod. Voorafgaand aan de herinvoering zijn de nieuwe museumdocenten op het onderwerp ingewerkt. Tijdens het kinderfeestje kruipen de kinderen in de huid van een Verkademeisje, koekenbakker of cacao-expert. Het feestje is onder meer gepromoot via online advertenties en in een kinderfeestjesmailing van Kidsproof. In totaal hebben 87 kinderen deelgenomen aan een kinderfeestje.

BIJZONDERE ONTVANGSTEN

Zondag 16 juli bracht een groep van 130 ernstig zieke Israëlische kinderen een bezoek aan de Zaanse Schans. Alle kinderen en begeleiders kregen een gratis Zaanse Schans Card en werden hartelijk ontvangen in de museumlocaties en bij ondernemers op de Schans. Het werd voor de kinderen een onvergetelijke dag. Enkele ontvangsten verdienen een extra vermelding: de ‘Yad Vashem’ onderscheiding, het ontvangst van het 101-jarig Verkademeisje met haar familie zie ook: Collectie), de lancering van de Verhalenbank, de afscheidreceptie van ‘Mister Verkade’ Jan Krijt en de uitreiking van de Hotze de Roosprijs (zie ook: Publieksactiviteiten). Ook bijzonder waren de internationale kinderdag van Shell-medewerkers en de personeelsdag van Intermaris.

ZAALHUUR
Ten opzichte van 2016 is de zaalhuur met 30% gestegen (28 boekingen t.o.v. 21 boekingen). De Rabobank, Pladis Global Koninklijke Verkade (sponsors) en gemeente Zaanstad hebben meerdere malen gebruik gemaakt van onze zalen en faciliteiten. Grote bedrijven als Van Lanschot en Shell weten ons ook te vinden. De vergaderzalen zijn tevens veelvuldig gebruikt om nieuwe vrijwilligers te trainen.

AANTAL BOEKINGEN / ARRANGEMENTEN 2017

	AANTAL BOEKINGEN
ARRANGEMENT OP MAAT ZAANSE SCHANS	74
ARRANGEMENT OP MAAT ZAANS MUSEUM	32
GROEPSONTVANGSTEN/RONDLEIDINGEN ZM	76
RONDLEIDING ZAANSE SCHANS	66
ARRANGEMENT TYPISCH HOLLANDS	55
ZAALHUUR ZAANS MUSEUM	28
BSO'S/SCHOOLBEZOEK BUITEN FLUXUS	27
BEZOEK CZAAR PETERHUISJE	36
TOTALEN	**394**

	AANTAL PERSONEN
KINDERFEESTJE VERKADE EXPERIENCE	84
SEIZOENSAANBIEDING	189
LOSSE RONDVAART	864
CHOCOLADE BELEVING	327
RONDLEIDING ZAANSE SCHANS	1.886
RONDLEIDING ZAANS MUSEUM	433
ARRANGEMENT TYPISCH HOLLANDS	978
TOTALEN	**4.761**

HET AANTAL ANNULERINGEN VAN ARRANGEMENTEN EN BOEKINGEN WAS 62, AANZIENLIJK MINDER DAN VOORGAANDE JAREN.

Huisstijl

De huisstijl die door Studio Berry Slok in 2015 is ontworpen, is in 2017 verder uitgerold. Naast poster- en foldermateriaal zijn door Studio Berry Slok tevens de entreeruimtes van het Zaans Museum voorzien van beplakkingen met afbeeldingen van de Zaanse Schans en reproducties van schilderijen uit de collectie. De huisstijl, en nu ook de entreehal, zijn geheel in lijn met de belangrijkste punten uit de missie en strategie van het museum: aansluiten bij het bezoekmotief van toeristen die naar de Zaanse Schans komen. Freelance vormgeefster Ingeborg Scheffers heeft, volgens het huisstijlhandboek van Studio Berry Slok, enkele flyers en affiches ontworpen en neemt tevens de vormgeving van dit jaarverslag voor haar rekening. De educatieve middelen zijn, in lijn van de huisstijl van Berry Slok, ontworpen door vormgeefster Sjoukje Kloostra.

AFFICHECAMPAGNES
In de eerste maanden van 2017 hingen er in de Zaanstreek affiches op A0- en A2-formaat van de tentoonstelling *De albums van Verkade.* Via een 'stopper-deal' konden deze affiches regelmatig gedistribueerd worden.

Tijdens Koningsdag en de Uitmarkt was, net als in 2016, een corporate affichecampagne van het Zaans Museum in Amsterdam te zien. Dit jaar kozen we tijdens Koningsdag voor een corporate affiche met een 'oranje' twist en tijdens de Uitmarkt voor een affiche met een van onze topschilderijen van Frans Courtens.

FOLDERS
De corporate folders van het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje zijn in 2017 door 'De Stoomtram' in grote oplage verspreid onder culturele en toeristische locaties in de provincie Noord-Holland. Flyers voor vakantieactiviteiten zijn via CultuurReclame verspreid in de regio groot-Amsterdam en Zaanstad.

Publiciteit

ZAANS MUSEUM
Eind 2016 ging *De albums van Verkade* open. De eerste maanden van 2017 was er veel media-aandacht voor deze presentatie. De Noord-Hollandse televisiezender NH zond een mooie reportage uit met conservator Hester Wandel en Tom Verkade, voorzitter Stichting Beheer Cultureel Erfgoed Verkade. In *NRC Handelsblad* stond een uitgebreid interview met An Zegwaard, jarenlang directiesecretaresse bij Verkade, over de nieuwe album-presentatie. In de Zaanse huis-aan-huisbladen en het *Vijftig+ Magazine* stonden eveneens artikelen over de tentoonstelling.

Ook op de landelijke televisie was aandacht voor het Zaans Museum; in februari was een reportage over het museum te zien in het programma *De Beste van Nederland* (RTL4). Tijdens de Museumweek draaide een complete aflevering van het programma *Man en Kunst* (AVROTROS) van presentator Lucas de Man om ons topstuk *De Voorzaan en de Westerhem* van Claude Monet en diens verblijf in Zaandam. De aflevering was *primetime* te zien op NPO2.

Eind september nam waarnemend burgemeester Vreeman afscheid van de gemeente Zaanstad. In zijn afscheidsinterview met het *Noordhollands Dagblad* gaf hij een mooi schot voor de boeg voor de organisatie van een Monet-jaar. Hij wees nadrukkelijk op het belang hiervan voor de hele Zaanse samenleving en drong aan op het reserveren van een toereikend budget. Een prachtig slotpleidooi!

Het *Noordhollands Dagblad* besteedde op een eerder moment al aandacht aan de lezing en modeshow van kostuumgroep De Zaanse Kaper. In een spread met prachtig beeldmateriaal werden het evenement en de Zaanse streekdracht onder de loep genomen. Een van onze vrijwilligers stond centraal in een artikel in het *Noordhollands Dagblad* ter gelegenheid van de landelijke vrijwilligersdag.

Met enige regelmaat stonden er interviews met onze vrijwilligers in regionale huis-aan-huisbladen. Zo waren er onder meer interviews met Theo van Elswijk, Yana Doorman en Marijke Habernickel. Veel nieuwe vrijwilligers raakten door deze interviews geïnspireerd om ook bij het Zaans Museum aan de slag te gaan.

Met dank aan festival IFIKZ stond het Zaans Museum in *Het Parool* met een artikel over de geschiedenis van deze streek en de papiermolen in Westzaan in het bijzonder.

In december was er uitgebreid aandacht voor het Zaans Museum in de Amsterdamse *Uitkrant*. Deze editie van het gratis en wijdverspreide maand-blad, stond in het teken van chocolade. Het Zaans Museum was onderdeel van een ledenwerfcampagne voor Uitkrantlezers.

CZAAR PETERHUISJE
Het *Noordhollands Dagblad* besteedde in maart aandacht aan de feestelijke wijze waarop met kinderen van basisschool De Dijk werd gevierd dat het driehonderd jaar geleden was dat Peter de Grote en zijn vrouw het Czaar Peterhuisje bezochten (zie ook: ‘Educatie’).
Diezelfde maand publiceerde het *Noordhollands Dagblad* een artikel over de overhandiging van de handafdruk van Peter de Grote aan het Zaans Museum (zie ook: ‘Collectie’).

Ook besteedde het *Noordhollands Dagblad* aandacht aan het Czaar Peterhuisje tijdens de Nationale Museumweek en naar aanleiding van het bezoek van de Russische ambassadeur Alexander Shulgin aan het museum onder de titel ‘Russische ambassadeur belooft hulp bij restauratie van portretten’.

In november gaf beheerster Farida Guseynova een interview aan het *Noordhollands Dagblad* over de vermeende handtekening van de laatste tsarina van Rusland in het Czaar Peterhuisje.

Ook het Czaar Peterhuisje was in 2017 op de landelijke televisie te zien. Voor de rubriek Poldernomaden in het programma De Nieuwe Maan (NTR) werd Farida Guseynova geïnterviewd over de Russische invloed in Nederland.

In november ging de film *Wist u dat* van het Saens Filmers Collectief in première. Een groep amateurfilmers van de Videofilmclub Saenden, een van de oudste van Nederland, had hiervoor opnames gemaakt op verschillende plaatsen in de Zaanstreek, waaronder het Czaar Peterhuisje.

In 2017 was het Czaar Peterhuisje ook weer met enige regelmaat zichtbaar in de Russische media. Televisiezender Rusland-1 maakte een reportage over de opening van de nieuwe tentoonstelling *1917. Romanovs & Revolutie* in de Hermitage Amsterdam. In de uitzending werd tevens aandacht besteed aan het Czaar Peterhuisje.

Naar aanleiding van een tentoonstelling in Sint-Petersburg waaraan Farida Guseynova haar medewerking heeft verleend, stond een groot artikel over de verschillende Czaar Peterhuisjes, waaronder het onze, in het tijdschrift Мир Музея / The World of Museum. Ook de Petersburgse zender Telekanal maakte een uitzending over de opening van deze tentoonstelling.

HEMBRUG MUSEUM
Omroep NH zond begin 2017 een reportage uit over het Hembrug Museum en het Hembrugterrein. Voor deze reportage hebben ze onder meer opnames gemaakt tijdens de officiële overdracht van het Hembrug Museum aan het Zaans Museum in oktober 2016.

Opnames ‘Man en Kunst’ (AVRO/TROS)

Handafdruk Kleine hand van grote tsaar als groot gebaar voor klein huisje
In 60 seconden
Nieuwe flitspalen
'Topdrukte' voor Czaar Peterhuisje
Vaartocht met Fred en Guda
ALGEMEEN REGIO BIJLAGE
Onlinecollectie: 'Van munitie tot Monet'
Noordhollands Dagbl
Zaans Museum verdubbelt bezoekersaantal
Van 70.000 bezoekers in 2015 naar ruim 142.000 in 2017
Museumweek in 'lovely' schots en scheef huisje
Marc Zaans Museum Online
ZIT JE WEER TE SURFEN??
NEE HOOR IK BEN NAAR HET ZAANS MUSEUM...
Dagblad Za
VS uit klimaatd
Walvisweken in het Zaans Museum
Leerlingen oog in oog met Tsaar Peter
Tsaar Peter: in elk stadje een ander huisje
ALGEMEEN REGIO UIT
Zaans Museum op 100.000-ste
nu al 'gast'
Voor geheel 2017 130.000 bezoekers verwacht
Kinderen leren over de span
ZAANDAM Het Zaans Museum staat momenteel in het teken van de Walvisweken. Samen met Het Scheepvaartmuseum, Museum In 't Houten Huis, Ecomare en partner Wereld Natuur Fonds (WNF) vertelt het Zaans Museum tot 3 september het verhaal van de walvis.
In de 17de eeuw vond de verwerking van walvisspek steeds vaker in Nederland plaats, ook in de Zaanstreek. Na vier eeuwen walvisvaart dreigde de walvis uit te sterven en werd de zeereus een beschermde diersoort. In Het Scheepvaartmuseum, Museum In 't Houten Huis, Ecomare en het Zaans Museum zijn allerlei leuke dingen te doen tij-
Hoe de Verkadeplaatjes in het museum kwamen
Uitleggen wat de toerist ziet
'Anderhalf miljoen is niet veel'
'De toerist van nu ziet hetzelfde als Monet'
Zaanse dames droegen 7,5 kilo aan kleding
SARDINIE
Jaroussky

Merchandise

MUSEUMSHOP ZAANS MUSEUM
In 2017 zijn veel nieuwe producten aan het assortiment van de MuseumShop toegevoegd. Bestverkopende artikelen zijn, net als in 2016, de Monet-theedoeken en de tulp-paraplu's. Ook magneten en kaarten van de eigen collectie zijn populair. Deze collectie is uitgebreid met kaarten en magneten van Frans Mars' *De Balkenhaven* en Frans Courtens' *La Zaan Hollande.*

Het afgelopen jaar zijn diverse producten van het bedrijf Hollandsche Waaren aan ons assortiment toegevoegd met eigen label. Er is een handdoek ontwikkeld van *De Voorzaan en de Westerhem* (zodat nu een Zaanse Monet-set verkrijgbaar is), een theedoek van de Verkade-advertentie 'Boer en Boerin - a present from Holland' en een bekerset met Verkadekoekjes. De thee- en handdoeken worden ook door veel andere winkels besteld, waardoor deze producten met Zaans Museum-label landelijk verspreid worden.
De oude gevelbanner van het Verkade Paviljoen is na een heftige storm gescheurd en vervangen door een nieuwe met daarop 'Verkade Experience Chocolate & Biscuit factory'. De oude banner is in 2017 door Aslin verwerkt tot tassen en opgenomen in het assortiment van de MuseumShop. De tassen waren snel uitverkocht waardoor een tweede order niet uit kon blijven.

Leerlingen van praktijkschool De Faam uit Zaandam hebben als schoolopdracht voor het Zaans Museum diverse kaarsen ontwikkeld. Tulpen, molens, Verkade-bonbonkaarsen en taartjes zijn in het voorjaar afgeleverd en tijdens het hoogseizoen verkocht.

Deelnemers van Stichting Enzo, een kleinschalige dagbesteding in het centrum van Zaandam, maakten voor het Zaans Museum keramieken vaasjes en bekers met Hollandse landschappen. Voor de winkel in het Wevershuis levert Enzo handgeweven theedoeken, sleutelmapjes, portemonnees en tasjes. De Bataviawerf in Lelystad levert producten van zeildoek, allemanseindjes en keesjes.

WINKEL CZAAR PETERHUISJE
Voor het Czaar Peterhuisje zijn diverse producten ontwikkeld om bezoekers in staat te stellen een souvenir mee naar huis te nemen. Naast nieuwe kaarten en een boekenlegger zijn er ook magneten en vingerhoedjes toegevoegd aan het assortiment. De kleine winkelpresentatie is tevens aangevuld met andere producten (waaronder sjaals, armbanden, thee- en handdoeken etc.) met Monet, Rusland en de Zaanstreek als belangrijkste thema's.

MuseumCafé

Met uitzicht over het typisch Hollandse landschap met molenpanorama is het in het MuseumCafé goed toeven. In 2017 genoten bezoekers veelvuldig van een kop koffie of thee van Simon Lévelt met gebak of hartige snacks. Vanaf mei zijn we een samenwerking gestart met uitzendbureau Horeca Bastards voor de inzet van horecamedewerkers (zie ook: Personeel & Organisatie).

Markten en beurzen

Ter promotie van het Zaans Museum en de museumlocacties hebben we deelgenomen aan diverse markten en beurzen.

WEVERSMARKT HOORN
19 juli 2017 | Veel bezoekers van de Weversmarkt in Hoorn waren verrast om de dames in de stand van het museum in Zaanse dracht te zien lopen. Op deze markt presenteerde het museum zichzelf (met nadruk op het Wevershuis), werden textiel-gerelateerde producten verkocht en werden vrijwilligers geworven.

FOLKLOREDAG ZAANSE SCHANS
19 augustus 2017 | Het Zaans Museum stond met een kraam op de jaarlijkse Folkloredag om het museum en de museumlocaties te promoten. De kraam was aangekleed met producten uit de MuseumShop die tevens verkocht werden.

AMSTERDAMSE UITMARKT
25 t/m 27 augustus 2017 | De Amsterdamse Uitmarkt bestond in 2017 veertig jaar. Om dit feestelijk te vieren konden alle Amsterdammers twee gratis kaartjes bemachtigen voor een cultureel uitje in Amsterdam en omstreken. Ook het Zaans Museum stelde kaarten beschikbaar. Tijdens de Uitmarkt stond het Zaans Museum net als voorgaande jaren met een stand in het 'BankGiro Loterij Museumkwartier'. Zowel onze medewerkers in Verkadejurkjes als de blikken met Verkadekoekjes trokken veel bezoekers aan! Daarnaast namen medewerkers van het museum deel aan een gecombineerde stand van Zaanstreek Marketing, waaronder ook collega's van Vereniging De Zaansche Molen en de Zaanse Schans. De promotie van de Zaanstreek werd ondersteund met de folder 'Highlights van de Zaanstreek' waarin ook het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje vermeld worden.

ZAANSE UITMARKT
2 september 2017 | In 2017 vond de eerste Zaanse Uitmarkt plaats. Dit initiatief van Onno Lassooy (Lassooy Design) is door het Zaans Museum al in de voorbereidende fase omarmd. Op de markt presenteerden alle Zaanse culturele instellingen zich met hun activiteiten en aanbod. Het Zaans Museum was aanwezig als partner in de stand van Zaanstreek Marketing en heeft met een eigen kraam het Wevershuis in de spotlight gezet. Vrijwilligers in Zaanse kleding hebben geflyerd om nieuwe collega's te werven.

HEMBRUG HAPPENING
10 september 2017 | Met de 'meisjes van Verkade' was het Zaans Museum vertegenwoordigd op het festival Hembrug Happening op het Hembrugterrein. Festivalbezoekers konden onder begeleiding van de 'meisjes' in een Verkadejurkje op de foto gaan met een mooie afbeelding van de originele Verkadefabriek op de achtergrond.

CACAOMARKT
7 oktober 2017 | Het Zaans Museum nam deel aan de Cacaomarkt in Wormerveer. Deze werd geopend door Jan Hamming, de nieuwe burgemeester van Zaanstad.

NIEUWE VERKADEJURKJES
Het Zaans Museum heeft door bemiddeling van 'Mister Verkade' Jan Krijt de beschikking gekregen over tien nieuwe Verkadejurkjes en vier prachtige kostuums van biscuitverpakkingen. De afdeling Marketing & Sales heeft ze persoonlijk getest en gaat ze inzetten voor promotionele doeleinden, onder meer op (culturele) markten en festivals.

Educatiemarketing

KIDSPROOF
Net als voorgaande jaren is het Zaans Museum een samenwerking aangegaan met familiemarketingbureau Kidsproof. Op strategische momenten zijn onze museumlocaties, activiteiten en schoolreisjes meegenomen in hun nieuwsbrief en andere kanalen.

PROMOTIE SCHOOLPROGRAMMA'S
In maart nam het Zaans Museum deel aan het Popcorn onderwijsfestival. Educator Janneke Francissen en Marketing Manager Karin Borst promootten onze schoolprogramma's onder meer aan 225 cultuurcoördinatoren.

CULTUURMENU 2017- 2018
In april waren Janneke Francissen en Karin Borst aanwezig op de informatiemarkt van FluXus bij de presentatie van het Cultuurmenu 2017-2018. Hier werden de nieuwe programma's van het Zaans Museum en Czaar Peterhuisje onder de aandacht gebracht bij scholen uit de Zaanstreek. Daarnaast verzorgde Janneke een presentatie over ons nieuwe kleuterprogramma en het vernieuwde Verkade-programma.

Interne communicatie

INTERNE MEMO
In 2017 heeft Marketing Manager Karin Borst het verzorgen en versturen van de wekelijkse interne memo – waarmee de afdeling Marketing & Sales in 2016 gestart is – naar tevredenheid van vele medewerkers voortgezet. De memo biedt ruimte aan alles wat actueel is: van informatie over activiteiten tot een kennismaking met nieuwe medewerkers, van bezoekcijfers tot nieuwe educatieve programma's.

PERSONEELSBIJEENKOMSTEN EN RONDLEIDINGEN
Voor alle vrijwilligers en medewerkers zijn gedurende het jaar diverse personeelsbijeenkomsten en rondleidingen georganiseerd. Conservator Hester Wandel gaf rondleidingen in het Zaans Museum, het depot en op onze museumlocaties. Peter de Vries, initiatiefnemer en oprichter van het Hembrug Museum, ontving vele medewerkers op het Hembrugterrein. Door zijn bijzondere verhalen ging het Hembrug Museum voor veel collega's nog meer leven.

INTERNE BIJEENKOMSTEN DE ZAANSE SCHANS
Dit jaar organiseerden we samen met Stichting de Zaanse Schans voorafgaand aan het hoogseizoen een kick-off evenement voor alle medewerkers en vrijwilligers op de Zaanse Schans. Een leuke en nuttige informatieavond waarop iedereen kennis kon maken met elkaars locaties, activiteiten en producten.
Na een welkomstwoord door Peter-Jan van Steenbergen, directeur van Stichting de Zaanse Schans, waren er diverse rondleidingen van onder meer 'onze' gidsen en directeur Jan Hovers. In het Wevershuis en De Kuiperij werden de ambachten getoond en in het Jisperhuisje gingen velen op foto in Zaanse kleding. We sloten gezamenlijk af met een drankje en hapje in restaurant De Kraai.

In november vond de jaarlijkse eindeseizoensborrel van de Zaanse Schans plaats in Restaurant De Hoop op d'Swarte Walvis. Er werd gezamenlijk teruggeblikt op het seizoen en vooruit gekeken naar de ontwikkelingen op de Schans.

'Vele vrijwilligers van het Hembrug Museum zullen zeker nog een keer terugkomen met familie en kleinkinderen.'
– Peter de Vries na de rondleiding door het Zaans Museum en de museumlocaties.

Vrienden

Het Zaans Museum is er trots op gesteund te worden door een betrokken Vriendenstichting met leden en bestuur die het museum een warm hart toedragen. In 2017 zijn drie vriendenbijeenkomsten georganiseerd. In het voorjaar was er een lezing over Anna Paulowna door mevrouw Lika Smirnova. In september gaf Monetkenner Martijn Kouwenhoven een lezing over de levensloop van Monet en zijn typerende schilderstijl. Aan het eind van het jaar stond het boek *Wandelen in de geest van Jac. P. Thijsse* centraal. Deze middag werd afgesloten met een hapje en drankje en een toespraak van kunstenaar Annie Meussen, die de ontbrekende plaatjes van het Verkadealbum *Eik en Beuk* vervaardigde.

De bijeenkomsten werden door veel vrienden bezocht en positief beoordeeld.

BESTUUR STICHTING VRIENDEN ZAANS MUSEUM EN VERKADE EXPERIENCE

Tom Syrier	Voorzitter
Bert van Kempen	Vice-voorzitter
An Zegwaard	Secretaris
Jos Raap	Penningmeester
Jan Krijt	Bestuurslid
Gerrit Teders	Bestuurslid (vertegenwoordiger vanuit het bestuur van het Zaans Museum)
Roel Woudt	Bestuurslid (vertegenwoordiger vanuit het bestuur van het Zaans Museum)

PUBLIEKS-ACTIVITEITEN

Activiteiten Zaans Museum

Onze randprogrammering met lezingen en (familie)activiteiten sluit naadloos aan bij onze doelstellingen om te wortelen in de regio. Daartoe ontwikkelt het museum inspirerende, informerende en amuserende activiteiten, presentaties en producten die dicht bij de belevingswereld van de bewoners uit de regio staan.

DOORLOPENDE ACTIVITEITEN
We bieden doorlopend een familiespeurtocht aan door de Verkade Experience. Jong en oud kunnen hier bovendien altijd een eigen chocoladewikkel ontwerpen. In schoolvakanties organiseren we extra activiteiten.

VAKANTIEACTIVITEITEN

KERST- EN VOORJAARSVAKANTIE: VERKADEPLAATJES SCHILDEREN
Ter gelegenheid van de nieuwe presentatie *De Albums van Verkade* organiseerden we in de kerstvakantie inloopworkshops Verkadeplaatjes schilderen. Deze waren een groot succes; gemiddeld gingen 35 kinderen per dag aan de slag met aquarelleren! Vanwege het succes vond de workshop in de voorjaarsvakantie opnieuw plaats. En weer hebben de museumdocenten het druk gehad; in totaal vertoonden zo'n 297 kinderen en ouders hun schilderkunsten. De workshop stond (met succes) ook open voor BSO's.

MEIVAKANTIE: VRIENDSCHAPSBANDJES WEVEN
In het Zaanse dorp Assendelft werd rond 1850 door thuiswevers volop zeildoek geweven voor de molens en de zeilschepen. In de meivakantie konden kinderen met deze techniek aan de slag gaan en een vriendschapsbandje weven. Aansluitend was er gelegenheid om een bezoek te brengen aan ons Wevershuis om alles te weten te komen over de geschiedenis van dit ambacht.

ZOMERVAKANTIE: WALVISWEKEN
In de zomervakantie stond het Zaans Museum in het teken van de Walvisweken, een samenwerking met het Scheepvaartmuseum, Museum In 't Houten Huis, Ecomare en het Wereld Natuur Fonds. Middels uiteenlopende activiteiten konden families meer te weten komen over de geschiedenis van de walvis en de walvisvaart. In de promotie werd het Zaans Museum meegenomen in radio- en televisiereclames, abri's en op social media. Ook stond er een groot artikel in het kindermagazine van het Wereld Natuur Fonds.

In het Zaans Museum ontvingen kinderen een gratis doe-boekje van het Wereld Natuur Fonds vol weetjes en verhalen over de walvis en een gratis speurtocht over de verdwenen walvisvaart. In het 'Creative Lab' konden kinderen tussen walvisobjecten aan de slag met diverse activiteiten. In juli en augustus organiseerden we een fietstocht onder leiding van een gids langs plaatsen die nog sporen dragen van de vroegere walvisvaart. De Walvisweken eindigden met een familiecollege in het Zaans Museum over walvissen en walvisvaarders door experts Jenny Mulder en Marjan Geveling van Museum In 't Houten Huis in De Rijp.

HERFSTVAKANTIE: CACAO- EN CHOCOLADEPROEFJES
In de herfstvakantie konden families ter gelegenheid van de Oktober Cacaomaand terecht in het 'ProefLab' van het Zaans Museum voor cacao- en chocoladeproefjes. Onder bezielende leiding van onze museumdocenten namen maar liefst 276 kinderen en hun families hieraan deel.

OVERIGE ACTIVITEITEN

LEZING HISTORISCHE ZAANSE KOSTUUMS
5 februari / 7 mei 2017 | Wat voor kleding droegen Zaankanters vroeger? Wat waren de belangrijkste trends in 1850? Tijdens een ludieke lezing vertelden leden van historische kostuumvereniging De Zaanse Kaper alles over verschillende historische drachten uit de Zaanstreek. De lezing werd gecombineerd met een modeshow waarvoor zowaar een echte catwalk verrees in het Zaans Museum. Aangezien de lezing met ruim honderd aanwezigen volledig volgeboekt was werd deze in mei nogmaals georganiseerd. Opnieuw was de zaal met ruim 65 liefhebbers goed gevuld.

Zaanse Kinderboekenmarkt
Uitreiking Hotze de Roosprijs

PRESENTATIE AAN VROUWEN VAN NU

21 februari 2017 | Ruim honderd leden van vrouwenvereniging Vrouwen van Nu (afdeling Assendelft) bezochten het Zaans Museum en de museumlocaties. Zij woonden ook een presentatie bij over het Zaans Museum, na afloop ontvingen alle dames een attentie.

NATIONALE MUSEUMWEEK

3 t/m 9 april 2017 | De Nationale Museumweek had als thema ‘Ons echte goud’. Daarom werd in het Zaans Museum ‘onze’ Monet in de schijnwerpers gezet. Bij binnenkomst kregen bezoekers een gratis tasje met verschillende spelletjes en opdrachten over het verblijf van de Franse schilder in de Zaanstreek. Daarna konden ze deelnemen aan een workshop om zelf een ‘Zaanse Monet’ te schilderen. Tenslotte gaf conservator Hester Wandel een lezing over de Zaanse schilderijen van Monet.

ZAANSE KINDERBOEKENMARKT

21 mei 2017 | Het Zaans Museum nam deel aan de jaarlijkse Zaanse Kinderboekenmarkt op de Zaanse Schans. Kinderen kregen in het museum een ‘paspoort’ en konden hierin een eigen pasfoto tekenen. Met dit paspoort konden ze deelnemen aan alle activiteiten op de Schans. Ook de museumlocaties deden mee: vriendschapsarmbandjes weven bij het Wevershuis, touwslaan bij de Kuiperij en in historische klederdracht op de foto in het Jisperhuisje. Aan het eind van de dag kregen de kinderen een cadeautje van de Kinderboekenmarkt in de winkel van het Zaans Museum.
Ten behoeve van de uitreiking van de Hotze de Roosprijs – de prijs voor het beste kinderboek van een debuterende auteur – trad het Zaans Museum op als gastheer voor de ontvangst van de drie finalisten en betrokken schoolkinderen door waarnemend burgemeester Vreeman.

OPENING SPEELTUIN KUIPERIJ

4 juni 2017 | Naast de Kuiperij op de Zaanse Schans is een nieuwe speeltuin geopend door wethouder Leny Vissers-Koopman (openbare ruimte & speelvoorzieningen). Genodigden konden samen met hun kinderen gratis de Kuiperij en het Jisperhuisje bezoeken en deelnemen aan de activiteiten daar.

OKTOBER CACAOMAAND EN WEEKEND VAN DE WETENSCHAP

Oktober 2017 | In de Zaanstreek wordt de komst van de nieuwe oogst cacaobonen gevierd met verdiepende én smakelijke activiteiten tijdens de Oktober Cacaomaand. Zo ook het Zaans Museum, dat deelnam met activiteiten in de herfstvakantie, een stand op de cacaomarkt en een lezing van neurowetenschapper en docent Esther van Duin over de associatie tussen cacao en geluk in het brein (tevens onderdeel van het Weekend van de Wetenschap). Het Zaans Museum heeft veel promotie voor de Oktober Cacaomaand verricht: via een affichecampagne in Amsterdam, een activiteitenflyer in de Zaanstreek en een mailing van Kidsproof naar ruim 8.000 adressen.

NACHT VAN DE NACHT

28 oktober 2017 | Met Stichting de Zaanse Schans en Stichting Kalverpolder nam het Zaans Museum deel aan het evenement *Nacht van de Nacht.* In het museum konden bezoekers genieten van een rondleiding waarbij de zintuigen op scherp werden gezet, ook kon men proefjes doen in de Verkade Experience. Het Wevershuis was eveneens toegankelijk: daar werd in het donker geweven.

FREEK DE JONGE LANCEERT DE ZAANSE VERHALENBANK IN HET ZAANS MUSEUM

18 november 2017 | Oud-Zaankanter Freek de Jonge lanceerde de Zaanse Verhalenbank (zie ook: Presentatie & Educatie). Als allereerste verhalenhaler ging hij in het Zaans Museum in gesprek met verschillende streekbewoners. Het werd een mooie middag met bijzondere verhalen en ontmoetingen en heerlijke hapjes. Voor wie niet aanwezig kon zijn werd de middag live gestreamd op Facebook.

SINTERKLAASFEEST

26 november 2017 | Gewoontegetrouw bracht Sinterklaas op de laatste zondag van november een bezoek aan de Zaanse Schans en het Zaans Museum. De 125 beschikbare Pietenpassen waren in sneltreinvaart uitverkocht. Het was een mooie dag waaraan wederom bijna alle partijen op de Zaanse Schans deelnamen. Aan het eind werden Sinterklaas en zijn Pieten feestelijk ontvangen in het Zaans Museum. Daarna gingen alle kinderen met Pietendiploma en *goodybag,* met onder meer een chocoladeletter van Verkade, tevreden huiswaarts.

Activiteiten Czaar Peterhuisje

NATIONALE MUSEUMWEEK

3 t/m 9 april 2017 | Tijdens de Nationale Museumweek was het Czaar Peterhuisje voor slechts €1 te bezoeken. Daarnaast waren er instaprondleidingen en konden kinderen een scheepstimmerman-diploma behalen. De activiteiten hadden veel aanloop.

OPEN MONUMENTENDAG

9-10 september 2017 | Tijdens Open Monumentendag was het Czaar Peterhuisje traditiegetrouw gratis te bezichtigen. Veel bezoekers namen een kijkje in het museum dat eigenlijk twee monumenten in één is: zowel het houten huisje als de overkapping zijn tot monument bestempeld.

BURENDAG

23 september 2017 | Het Czaar Peterhuisje nam voor de tweede keer deel aan de landelijke 'Burendag'. Het huisje was 's middags gratis toegankelijk voor alle buren. In samenwerking met het Sociaal Wijkteam van de Russische buurt werd een Russische theeceremonie georganiseerd. Ook verzorgde beheerder Farida Guseynova rondleidingen. Kinderen uit de buurt gingen aan de slag als scheepsbouwer.

RUSSISCHE WINTERWORKSHOP

December 2017 | In de kerstvakantie stonden Russische winterse tradities centraal in het Czaar Peterhuisje. Tijdens de Russische winterworkshops vertelde beeldend kunstenares Larisa Bilous enthousiast over symboliek, stijl en kleuren van de Russische schilderkunst. Daarna konden kinderen een winterdoosje beschilderen op traditioneel Russische wijze.

PERSONEEL & ORGANISATIE

Personeel & Organisatie

Het totaalaantal betaalde medewerkers bedroeg in 2017 39 (23,75 fte). Daarnaast maakte het museum gebruik van de diensten van 91 vrijwillige medewerkers:

- Zaans Museum / museumlocaties: 50
- Gidsen: 15
- Museumdocenten: 14
- Hembrug Museum: 12

DIRECTIE

Op 1 juni 2017 is Marije Kool benoemd tot adjunct-directeur. Zij vervult deze nieuwe rol naast haar functie als hoofd Marketing & Sales. Algemeen directeur Jan Hovers, met wie zij de Directie van het Zaans Museum vormt, motiveerde het als volgt: 'Met haar strategisch inzicht, brede netwerk en diplomatieke aanpak biedt ze mij zowel een klankbord als ondersteuning voor een deel van de directietaken, met name op het gebied van de publieksfuncties van het museum.' In 2015 raakte Marije betrokken bij het Zaans Museum toen een beroep op haar gedaan werd om de verwerving van *De Voorzaan en de Westerhem* van Claude Monet wereldkundig te maken. De samenwerking beviel zodanig dat Marije datzelfde jaar als hoofd Marketing & Sales in dienst trad bij het museum.

PRESENTATIE & EDUCATIE

Per 1 juli 2017 is Karen Tessel, hoofd Presentatie & Educatie, uit dienst getreden vanwege een overstap naar het Nationaal Museum van Wereldculturen waar zij als tentoonstellingsmaker aan de slag is gegaan. Martine Verstraete nam in september het stokje van haar over. Martine heeft Cultuur- en Wetenschapsstudies gestudeerd aan de Universiteit Maastricht en was vanaf 2006 werkzaam bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, waarvan de laatste drie jaar als Specialist Museumeducatie.

In november nam de afdeling afscheid van tijdelijk medewerker Jorinde de Wit. Joy Rikkers werd aangesteld als freelance projectleider van de Zaanse Verhalenbank. Heske Dam heeft vanaf 2016 als freelance projectleider het project Hembrug aangestuurd. Ter ondersteuning van werkzaamheden op de afdeling Presentatie & Educatie vervulden Daan Strijker en Nanda Tichelaar twee werkervaringsplekken. Maayke van der Laan, student Publieksgeschiedenis, liep het tweede deel van het jaar stage op de afdeling.

COLLECTIE

Conservator Hester Wandel was op 2 maart vijftien jaar in dienst. Namens alle collega's werd zij gefeliciteerd met dit jubileum. Foske Rozeboom werd op projectbasis aangesteld als coördinator registratie Hembrugcollectie. Daphne Stechweij, student Publieksgeschiedenis, liep tot juni stage bij de afdeling Collectie. Na afloop van haar stageperiode is ze toegevoegd aan het team als projectassistent, voornamelijk bij het tot stand brengen van het Hembrug Museum.

MARKETING & SALES

In december kwam Laura van Dijk, via de 'oude' organisatie van het Hembrug Museum, de afdeling Marketing & Sales van het Zaans Museum versterken. Zij is als webmaster aan de slag gegaan, onder meer ten behoeve van het overzetten van de website van het Hembrug Museum.

CZAAR PETERHUISJE

Publieksmedewerker Chengiz Zendedel nam half december afscheid van het Czaar Peterhuisje. Bijna tien jaar lang heeft hij op zondag bezoekers welkom geheten en mooie verhalen verteld over de geschiedenis van het huisje. Wij bedanken Chengiz voor zijn inzet en wensen hem alle goeds toe!

'Beste collega's, bedankt voor jullie hartelijke wensen. Ik heb het al die jaren heel erg naar mijn zin gehad bij het Czaar Peterhuisje. Maar aan alles komt ooit een einde. Ik zal altijd met een goed gevoel terugdenken aan onze tijden samen.'
- Chengiz Zendedel

MUSEUMCAFÉ

Begin mei is het Zaans Museum een samenwerking aangegaan met uitzendbureau Horeca Bastards. Het MuseumCafé wordt sindsdien bemand door een vast team horecamedewerkers. De eigen medewerkers die het MuseumCafé de afgelopen jaren geweldig draaiende gehouden hebben, konden hierna weer maximaal ingezet worden in de frontoffice. De betrokken medewerkers werden eerst persoonlijk ingelicht over de veranderingen, daarna zijn de plannen toegelicht tijdens een algemene personeelsbijeenkomst.

VRIJWILLIGERS

Eind 2017 waren er maar liefst 91 vrijwilligers werkzaam voor het Zaans Museum. In het museum en op de museumlocaties op de Zaanse Schans hebben zij zich met ongekend enthousiasme ingezet om onze bezoekers een verrijkende en verdiepende ervaring te bieden. Voor én achter de schermen: zelfs in de front- en backoffice werd dankbaar gebruik gemaakt van hun diensten. Sinds 2016 is ook de uitvoering van de educatieve taken in handen van vrijwillige museumdocenten. De vele schoolklassen die het Zaans Museum en het Czaar Peterhuisje bezochten werden door hen ontvangen en begeleid. Ook stonden zij voor bezoekers klaar bij kinderactiviteiten in de schoolvakanties. De betrokkenheid van deze vrijwilligers maakt hen tot een onmisbare schakel in onze organisatie. Om de werving en aansturing van de vrijwilligers verder te professionaliseren is eind 2017 besloten een vrijwilligerscoördinator aan te stellen.

ZOMERBORREL EN KERSTDINER

Om medewerkers en vrijwilligers te bedanken voor hun inzet organiseerde het Zaans Museum twee keer een bijzondere medewerkersbijeenkomst in het museum. Voorafgaand aan de zomervakantie werd iedereen uitgenodigd voor een gezellig samenzijn onder het genot van een hapje en drankje. In december organiseerde het museum in eigen huis een groots kerstdiner – net als in 2016 verzorgd door restaurant De Hoop op d'Swarte Walvis – waarbij medewerkers, vrijwilligers en bestuursleden in gala-kerststijl gekleed kwamen. Fotograaf Dirk Jongejans bood daarbij aan om alle aanwezigen op de gevoelige plaat vast te leggen, een prachtig gebaar van een van onze vaste fotografen.

Organisatie

DIRECTIE

Jan Hovers	Directeur
Marije Kool	Adjunct-directeur (vanaf 1 juni)

PERSONEELSZAKEN

Inge Stegeman	HR- & Officemanager

FINANCIËN

Joke Terol	Hoofd Financiën

PRESENTATIE & EDUCATIE

Karen Tessel	Hoofd Presentatie & Educatie (tot 1 juli)
Martine Verstraete	Hoofd Presentatie & Educatie (vanaf 1 september)
Janneke Francissen	Educator
Jorinde de Wit	Projectcoördinator (tot 1 november)
Heske Dam	Projectcoördinator Hembrug Museum
Maayke van der Laan	Stagiaire
Daan Strijker	Werkervaringsplek
Nanda Tichelaar	Werkervaringsplek
Mandy Ploeger	Beheerder Museumlocaties
Eveline van der Wulp	Assistent-beheerder Museumlocaties

COLLECTIE

Hester Wandel	Hoofd Collectie / Conservator
Claire Hart de Ruyter	Registrator
Inge Commandeur	Collectiebeheerder
Foske Rozeboom	Projectcoördinator registratie Hembrugcollectie
Daphne Stechweij	Stagiaire (tot juli); Projectassistent Hembrug Museum (vanaf juli)

MARKETING & SALES

Marije Kool	Hoofd Marketing & Sales
Sares Marimuthu	Sales Manager
Karin Borst	Marketing en MuseumShop Manager
Yvonne Zwart	Medewerker Sales
Laura van Dijk	Webmaster (vanaf december)
Horecacoördinator	Extern via Horeca Bastards (vanaf mei)
Horecamedewerkers	Extern via Horeca Bastards (vanaf mei)

BEDRIJFSVOERING

Simon ten Veen	Hoofd Bedrijfsvoering
Antonio Lopes	Technische Dienst
Niels Schager	Stagiair (tot april)
Annie de Boer	Dagcoördinator
Paulien Bosman	Dagcoördinator
Annemijn Bouwman	Dagcoördinator
Carlo van den Berg	Publieksmedewerker (vanaf september)
Miriam Blokker	Publieksmedewerker
Yvette Bodur-Van der Ende	Publieksmedewerker (tot september)
Eva de Bruijne	Publieksmedewerker (tot oktober)
Petra Dol	Publieksmedewerker (tot februari)
Mirjam Ettema	Publieksmedewerker
Euridyce Hermans	Publieksmedewerker (tot mei)
Chris Holdener	Publieksmedewerker (tot april)
Berenice van Kampen Beaumont	Publieksmedewerker
Eva Keizer	Publieksmedewerker (vanaf mei)
Daphne Middeljans	Publieksmedewerker (vanaf september)
Lilian de Moes	Publieksmedewerker
Noortje Molenaar	Publieksmedewerker (tot mei)
Manon Nieman-Swart	Publieksmedewerker (vanaf mei)
Leontien Peter	Publieksmedewerker (vanaf mei)
Stefania Rinaldi	Publieksmedewerker (tot september)
Jacqueline Roovers	Publieksmedewerker
Ellemijn Scholte	Publieksmedewerker (tot november)
Desirée Smit	Publieksmedewerker
Anouk van Steeden	Publieksmedewerker (vanaf juli)
Femke Stevens	Publieksmedewerker
Marieke Tervoort	Publieksmedewerker
Gloria Velando Mango	Publieksmedewerker
Femke de Vries	Publieksmedewerker (tot november)
Jolanda de Vries	Publieksmedewerker
Remco de Vries	Publieksmedewerker (tot september)
Mirjam Welman	Publieksmedewerker (tot mei)

CZAAR PETERHUISJE

Farida Guseynova	Beheerder
Chengiz Zendedel	Publieksmedewerker

VRIJWILLIGERS

Hetty Alwicher
Anneke Bakker
Jenny Bakker
Hillegonda Barson
Barbara Bauling
Saskia Bax
Deborah Beijer
Aart van den Berge
Ursulien van Berge-Bakkum
Jacqueline van Bergen
Piet Bergkamp
Andre van Beveren
Dagmar Beyaard
Inge Bosman
Josien Braam
Klaas Brasser
Jeroen Breeuwer
Ger Buijs
Louise Bus
Marja van Caem
Ellen Chilla
Gert Jan van Dijk
Yvonne van Donk
Yana Doorman
Jany Droppert
Gé Dubbelman
Theo van Elswijk
Marianne van Emmerik
Ingrid Fleur
Annemieke Franken
Dolf Fransen
Co Friemann
Wil Gabriël-Nijssen
Peter de Goede
Cor de Groot
Marijke Habernickel
Anita Hartman
Sandra Hartman
Annemarie Hengsdijk
Cor Heuft
Anja Hoeflaken
Gerard Horneman
Tine Jansma
Kina de Jong
Jan Kanis
Elly Kat
Dirk Kerhoven
Iet Kiel
Olina Kingma
Marie-Pierre J. Kramer Mordant
Atse Kroes
Cees Kroes
Joop Kroonenberg
Liesbeth de Kruijf
Yolanda Meijland
Jan Molenaar
Marja Molenaar
Bert Niesen
Kees Nooij
Anja Oortwijn
Leontien Peter
Pita Phoa
Jan Pook
Jaap Priester
Nel Probst
Carla Raasveld-Buijs
Ko Ras
Wil Reidinga
Margriet Reimerink
Anneke Reitmaier
Ruud van Ritbergen
Wikje van Ritbergen
Marijke Sap
Lenie van Schaik
Netty van Schaik
Han Schmitt
René Schol
Hanneke Smit-Geerdink
Toos Smit
Piet Soeters
Klaas Staal
Daan Strijker
Mieneke Suitela
Nanda Tichelaar
Jolanda Tock
Roos Verhoeven
Ria van Vliet
Peter de Vries
Anneke van der Wijk
Mara Wurth
Mariëtte Zon

BEDRIJFS-VOERING & FINANCIËN

Bedrijfsvoering

Zaans Museum

HERINRICHTING ENTREEGEBIED
In het voorjaar van 2017 is de informatiebalie in het entreegebied aangepast. Door de enorme bezoekersgroei bleek de balie niet handig in het gebruik: bezoekers hadden geen ruimte bij de informatie- en ticketbalie en de doorgang naar het MuseumCafé en de winkel werd geblokkeerd. Daarbij werd de ruimte als onoverzichtelijk ervaren, was rijvorming onmogelijk en voelden de baliemedewerkers zich niet op hun gemak met een werkplek ‘middenin het entreegebied’.

Door de informatie- en ticketbalie tegen de achterwand te plaatsen is een overzichtelijke ruimte ontstaan waar bezoekers in één oogopslag kunnen zien wat er binnen te vinden is. De verschillende zones (ticket-/informatiebalie, MuseumCafé en MuseumShop) zijn duidelijker gescheiden. De medewerkers achter de balie hebben een beter overzicht en voelen zich veiliger doordat de bezoekers niet meer achter hen kunnen komen. De bezoekers kunnen zich makkelijker in afzonderlijke rijen opstellen en er is ruimte vrijgekomen voor het (later) inrichten van een zogenaamde ‘fast lane’ voor online gekochte kaarten.

Voor een betere regulering van de toiletbezoekers is een tourniquetsysteem geplaatst bij de toiletgroep. Museum- en cafébezoekers kunnen nog steeds kosteloos gebruikmaken van de voorzieningen. Niet-museumbezoekers moeten betalen, hiermee sluit het museum aan bij het protocol van de Zaanse Schans waar ook geld gevraagd wordt voor toiletgebruik. De opbrengsten hiervan worden onder meer aangewend voor de reiniging van het sanitair. Op vertoon van het toiletticket krijgen de bezoekers korting op artikelen uit het café en de winkel (zoals gangbaar is bij toiletten bij pompstations langs de snelwegen).

Alle wanden in het entreegebied zijn beplakt met beelden uit onze collectie en foto’s van de Zaanse Schans. Het is een hele verandering die aansluit bij de boodschap ‘We are Holland’. Aan het eind van het jaar zijn tevens digitale informatieborden opgehangen, waarmee we het publiek kunnen informeren over ticketprijzen, combinatiemogelijkheden en activiteiten.

BRANDMELDINSTALLATIE EN ONTRUIMINGSINSTALLATIE
In verband met wijzigingen in de wet- en regelgeving van het Bouwbesluit zijn met name aan de infrastructuur van de brandmeldinstallatie en ontruimingsinstallatie aanpassingen uitgevoerd. Door een externe projecteringsdeskundige is een programma van eisen opgesteld dat als blauwdruk heeft gediend voor noodzakelijke aanpassingen. Deze zijn door de huisinstallateur uitgevoerd. Aansluitend zijn beide installaties opnieuw gekeurd en gecertificeerd. De certificaten zijn ter beschikking gesteld aan de afdeling Vergunningen van de gemeente Zaanstad en aan de inspectie van de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland.

ONDERHOUD
In de Verkade Experience zijn na tien jaar intensief gebruik (363 dagen van acht uur) op verschillende plaatsen pc’s, beeldschermen en een beamer voor de AV-presentaties vervangen. Dankzij deze grootschalige vervangingsoperatie en nog enkele incidentele vervangingen is de verwachting dat de AV-presentaties en de verschillende spellen voor geruime tijd zonder storingen door de bezoekers gebruikt kunnen worden.

Een andere aanpassing in de Verkade Experience betreft een hinderlijk hoogteverschil in de vloer bij het plateau. Door een kleine aanpassing kon de vloer op gelijk niveau gebracht worden en is het risico op valpartijen weggenomen. Aan de buitenzonweringsinstallatie van de zuid- en westgevels is groot onderhoud uitgevoerd. Het reguliere onderhoud aan installaties in alle museumlocaties (klimaatregulatie, liften, noodverlichting en blusmiddelen) is door verschillende partners op de gebruikelijke wijze uitgevoerd.

VEILIGHEID EN BHV
Op een aantal maandagavonden in januari en februari zijn aan de manschappen van brandweerkazernes uit de directe omgeving rondleidingen gegeven in het Zaans Museum en de museumlocaties op de Zaanse Schans om de gebouwbekendheid te oefenen. De brandweer is hierdoor beter voorbereid en inzetbaar op het moment dat daar een noodzaak toe zou zijn. In het kader van de bedrijfshulpverlening zijn de jaarlijkse herhalingsoefeningen voor medewerkers gehouden.

‘Nice information about the history, amazing animation in the museum.’

Czaar Peterhuisje

VERLICHTING
Op 3 maart heeft de gemeente buitenverlichting aangelegd om het Czaar Peterhuisje uit te lichten. Vanaf nu valt het bijzondere monument nog meer op en is de omgeving van het huisje in de avond- en nachturen veiliger geworden. Het is een mooi resultaat dat voortkomt uit vele overleggen met het ‘placemaking team’ onder leiding van Irma Gort (gemeente Zaanstad) om de Russische buurt te verbeteren.

Hembrug Museum

ONTWIKKELING
Het door het Rijksvastgoedbedrijf bouwkundig in orde maken (water- en winddicht) van de transformatorhuisjes 325 en 514 op het Hembrugterrein heeft een forse vertraging opgelopen nadat in het dak van huisje 325 asbest werd aangetroffen. Het asbestsaneringstraject, waarbij uiteindelijk het hele dak vervangen moest worden, verliep helaas zeer moeizaam en duurde maandenlang. Pas eind 2017 kon met de afwerking van de gebouwen begonnen worden, in de eerste maanden van 2018 gevolgd door de interne verbouwing en inrichting van de presentatie.

Werkzaamheden aan transformatorhuisje t.b.v. Hembrug Museum

Financiën

LOBBY
In diverse gesprekken met raadsleden van de gemeente Zaanstad heeft de directie de ambities van het Zaans Museum over het voetlicht gebracht. Onder meer de aankoop van onze ‘Zaanse’ Monet, de vestiging van drie museumlocaties op de Zaanse Schans, de samenwerking met het Hembrug Museum en vernieuwingen in de Verkade Experience en het Czaar Peterhuisje, alsmede de flinke bezoekersgroei, kwamen ter sprake. Daarbij heeft de directie willen tonen dat de museumorganisatie niet alleen ambitieus is, maar tevens een belangrijke bijdrage kan leveren om Zaanstad op de culturele kaart te zetten.

In de gesprekken kwam ook de jaarlijkse subsidie aan bod, die sinds de oprichting van het museum in 1998 vrijwel gelijk gebleven is gebleven (met uitzondering van indexering). Er is vervolgens geschetst hoe het Zaans Museum met een verhoging van dat bedrag zou kunnen doorgroeien van regionaal streekmuseum tot culturele eredivisiespeler met landelijke allure. Met alle gevolgen van dien voor Zaanstad; meer museumpubliek betekent immers: meer (nationale) bezoekers voor een ‘dagje of weekendje Zaandam’ en daarmee meer inkomsten voor hotels, horeca en het MKB. Deze visie is samengevat in een pamflet, kosteloos ontworpen door Vandejong Creative Agency. Dit is vervolgens verspreid onder wethouders, raadsleden en andere contacten bij de gemeente. Naar aanleiding van de lobby stond tweemaal een artikel in het *Noordhollands Dagblad,* waaronder een interview met Jan Hovers en Marije Kool. Aan het eind van het jaar heeft de gemeente besloten om vanaf 1 januari 2018 extra subsidie toe te kennen aan het Zaans Museum. Een resultaat waar we zeer erkentelijk voor zijn!

SUBSIDIES
De gemeente Zaanstad verstrekt een (exploitatie)subsidie aan het Zaans Museum, zodat het museum haar basistaken kan uitvoeren. Op hoofdlijnen worden afspraken gemaakt over beleid en prestaties.
Het organiseren van tentoonstellingen vanuit de eigen exploitatie is niet mogelijk en hiervoor werft het museum extra gelden middels fondsenwerving bij fondsen, stichtingen en het bedrijfsleven. De eigen inkomsten van het Zaans Museum bedragen 44,9% (2016 42,4%) van de totale inkomsten.

SPONSOREN EN FONDSEN
In 2017 heeft het Zaans Museum een sponsorovereenkomst getekend met Shell RF voor een bedrag van €11.000 voor de restauratie van twee schilderijen in het Czaar Peterhuisje.
– Van Vereniging Onderlinge Samenwerking is voor het educatieve project *Zaanse Tijdreizigers* een bedrag van € 5.000 ontvangen.
– Rabobank Zaanstad sponsort de schoolprogramma’s en educatieve projecten van het Zaans Museum met een vaste vergoeding van € 7.500 (incl. BTW) per jaar. Daarnaast ontvangt het Zaans Museum een variabele vergoeding van maximaal € 2.500 (incl. BTW) per jaar.
– Van Koninklijke Verkade krijgt het Zaans Museum jaarlijks een sponsorbijdrage in de vorm van chocolade en koekjes ter waarde van € 11.000.
– AarhusKarlshamn B.V. en Heijnis & Schipper B.V. zijn bedrijfsvriend van het Zaans Museum.

SPONSOREN
Vrienden van het Zaans Museum & Verkade Experience
Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Verkade
Vereniging Onderlinge Samenwerking
Stichting Krijt Hulp Fonds
Rabobank Zaanstad
Koninklijke Verkade N.V.
Shell RF
Forbo Flooring B.V.

Balans

BALANS PER 31 DECEMBER 2017
(NA VOORGESTELDE BESTEMMING EXPLOITATIESALDO)

	2017 €	2016 €		2017 €	2016 €
VASTE ACTIVA			**PASSIEF**		
MATERIËLE VASTE ACTIVA	91.148	71.480	RESERVES EN FONDSEN	96.854	70.083
VLOTTENDE ACTIVA			VOORZIENINGEN	276.889	276.889
VOORRADEN	35.633	38.375	KORTLOPENDE SCHULDEN	1.099.175	288.834
VORDERINGEN	782.925	179.483			
LIQUIDE MIDDELEN	563.212	346.468			
TOTAAL	1.472.918	635.806	**TOTAAL**	1.472.918	635.806

TOELICHTING AFWIJKING WERKELIJK T.O.V. BEGROTING

De eigen inkomsten waren in 2017 fors hoger dan begroot. Dat komt voornamelijk door de groei in het aantal bezoekers en een hoger aantal geboekte arrangementen. Dit heeft ook geleid tot een toename van de verkopen in de MuseumShop. De extra inkomsten uit het nieuwe toiletbetaalsysteem zijn onder meer aangewend om het aantal schoonmaakbeurten per dag te verhogen.

De kosten voor de publieksfunctie zijn hoger dan begroot. Dit is te verklaren door de extra inzet ten behoeve van marketing en de realisatie van de nieuwe website.

Doordat de revitalisering van het collectiebeleidsplan is verschoven naar 2018, zijn de kosten voor collectiebeheer lager uitgevallen. Ook aan huisvesting is minder uitgegeven dan begroot: enkele aanpassingen, zoals een nieuwe telefooncentrale en aanpassingen aan de ICT-omgeving, zijn uitgesteld tot 2018.

Het verschil tussen de begrote en werkelijke personeelskosten hangt samen met de toename van het aantal bezoekers, waardoor meer personeel ingezet moest worden.

Door investeringen in de betaalsystemen, zowel voor de kassa's bij de entreebalie als de invoering van een toiletbetaalsysteem, zijn de afschrijvingskosten hoger dan begroot.

EXPLOITATIEREKENING

	2017 BEGROOT €	2017 WERKELIJK €	2016 WERKELIJK €
BATEN			
SUBSIDIE	944.890	944.890	890.832
BEHEERVERGOEDING	110.000	110.000	110.000
EIGEN INKOMSTEN	682.375	858.527	737.381
TOTAAL	1.737.265	1.913.417	1.738.213
LASTEN			
PUBLIEKSFUNCTIE	142.150	158.271	137.202
COLLECTIEBEHEER	101.480	71.400	77.257
PROJECTRESULTAAT	-	-	14.279
HUISVESTING	407.500	375.356	358.114
PERSONEELSKOSTEN	1.011.535	1.171.426	1.106.655
BUREAUKOSTEN	31.600	38.508	30.830
AFSCHRIJVINGSKOSTEN	13.000	30.353	24.297
ALGEMENE KOSTEN	30.000	41.332	49.626
SOM DER LASTEN	1.737.265	1.886.646	1.798.260
EXPLOITATIESALDO	0	26.771	-60.047
RESULTAATBESTEMMING			
BESTEMMINGSRESERVE		0	-36.351
BESTEMMINGSRESERVE VERVANGING HERINRICHTING		15.967	15.967
ALGEMENE RESERVE		10.804	-39.663
TOTAAL		26.771	-60.047

ARE AFBEELDINGE VANDE
TRAENKOKERYEN OP OOSTSAN

Colofon

© Zaans Museum, juli 2018

Tekst
Farida Guseynova
Joke Terol
Simon ten Veen
Martine Verstraete
Hester Wandel
Jan Hovers
Marije Kool

Eindredactie
Raymond Frenken,
www.eenentwintig.org
Marije Kool

Samenstelling
Marije Kool

Ontwerp
Studio Ingeborg Scheffers,
www.ingeborgscheffers.nl

Huisstijl
Studio Berry Slok,
www.studioberryslok.nl

Foto's
Arthur van Beveren
Fred Ernst
Mike Bink
Pascal Fielmich
Piet Hermans
Bart Homburg
Dirk Jongejans
Atse Kroes
Diverse medewerkers Zaans Museum

Zaans Museum
Zaanse Schans

Zaans Museum
Zaans Schans

Schansend 7
1509 AW Zaandam
The Netherlands
T +31 (0)75 681 00 00

www.zaansmuseum.nl